

EN0238

220

Istanbul

yeni şehir planı hakkında
Tanrı'da görülen yazılar.

İSTANBUL

Yeni şehri yapmak, eski âbideleri muhafaza etmek

Niçin bir anket açıyoruz?

Dünyanın tanınmış mimar ve şehircilerinden biri diyor ki:

"Asri vicdanı tarif etmeye çalışacağız. Vicdanın harici şekli olan mimari ile şehircilik bizi bu tarifi yapmağa mecbur ediyor.

Zamanımızın korkunç hercümerci içinde en derinlere bile inerek bu hakikati aramağa gideceğiz. Ve göreceğiz ki, karşımızda bir adam vardır, bir adam ki, daima ve ezelden beri bir müvazene arar.,,

Biz bu müvazene, bir mesele halinde şu şekilde koyabiliriz:

Adam, ev, şehir.

Adam kültür, an'ane, iklim, tarih, ekonomik durum ve teknik olduğuna göre, ev ile şehrin ne ve nasıl olması kendiliğinden ortaya çıkar.

Yeni Türkiye, yukarda tarifini yaptığımız adamı yarattı. İstanbulun o adama ev ve şehir olması gerektir.

"TAN" bu sayfada, bu iş için bir anket açıyor.

İstanbulun karadan bir methali lâzımdır. Bu methal, etrafında yeni inşaatı kontrol edilen, mükemmel bir cadde ile, bir veya iki merkeze çıkma lıdır. Bu bir veya iki merkezin otellefi olmalı, ve bunların umum hâli tam bir garp şehri parçasının karakterini almalıdır.

Keza denizden güzel bir methal, yani caddeden bu merkezlere çıkma-

bir arkadaşımız kara methalini

Şehri güzelleştirmek

İstanbulda fena ve çirkin yapılan her şey bir gün yıkılacak

Yerlerine iyi ve güzel konacak

Usküdarın güzel silueti önüne bu facia perdesini indirmeğe lüzum var mıydı? Böyle bir depo, yeri, üslubu ve irtifası intihap edilmek şartıyla Usküdar kıyılarında bir imar parçası olabilirdi.

Gazetenizde her hafta İstanbul şehri için bir sayfa ayırmış olduğunuzu ilân ediyorsunuz. İstanbul, uğraşılmağa değer.

İlk sayfanız için benden bir yazı istemekliğinizin sebebi ne olduğunu biliyorum. Türk şehir ve kasabalarının bayındırlığı davası, yıllardanberi en fazla kalem yıprattığım mevzulardan biridir. Şimdiye kadar gezdik-

tarımın ve işitkilerinden iki şey

Münakaşa köşemiz

İstanbulun büyük bir derdi 60 kuruşa et yiyememek

Bir okuyucumuz soruyor: Acaba belediye kendisine başka türlü varidat bulamaz mı?

Bir okuyucumuz bize aşağıdaki çok dikkate değer mektubu yazmıştır. Mektupta ortaya konulan düşünce çok derin tetkik ve alâkalara lâyıktır:

"Bir gün Kadıköy iskelesinde durup vapurlardan çıkanları seyrediniz. Doktor olmanıza hacet yok: Hemen herkesin, et yemeye muhtaç olduğunu göreceksiniz.

Bostancı köprüsünün öbür tarafında et 20 kuruştur. Bu yakasındaki belediye hudududur, et 60 kuruştur.

Küçükçekmecedan otomobille şehre gelirken et fiatini sorunuz, şehirden aynı farkı bulacaksınız.

Sebebi? Mezbaha! Belediyenin varidata ihtiyacı var. Belediyeye kanunlarla birçok mükellefiyetler yükletilmiştir. Mezbahayı belediyenin elinden almak, İstanbulu daha yolsuz, daha harap bırakmaktır.

Halk etsiz, İstanbul yolsuz!

Acaba bunun bir çaresi yok mudur?

Vardır: Akay (ki kazanır) ve şehir telefonu (ki kazanır) gibi müesseseleri belediyeye bırakınız, ve onu mezbaha kârından vaz geçiriniz.

Belediyeyi daha kazanıcı ve yaratıcı işlere sevkediniz.,,

M. D. N.

çok, vaktinde önlenmiş bulunmasıdır.

İstanbulda asıl olan Türk eserdir

Dikkat ediniz: İstanbulu dolaşanlar, Türk medeniyetinin vücut verdiği mazi eserlerine ve manzaralarına hayrandırlar; inhitat devrinde İstanbul hıristiyanların ve levantenleri-

chaise'e çevireceğiz!., yani mahvedeceğiz.

Yeni İstanbul

Yıkılacak bina ve mahalleler, mflletin servetine bağlı olarak, seneler ve nesillerce devam edecektir. Vazifemiz, yıkılma mahkûmlarını yeniden üretmemektir.

Bir arkadaşımız kara methalini yeni G a z i Köprüsüne gidecek olan caddenin tren yolundaki başlangıcı olmasını muvafık görüyor. Bu cadde dosdoğru Taksim çıkarak, merkezlerden biri orada teessüs edebilir. Bu cadde Divanyolu ile Sultanahmet meydanına giderek ikinci merkez orada teessüs edebilir. Belki ikinci merkezde sükunetli ikamet mahalle'ri, diğeri başka müesseselere mahsus kalabilir.

Otellerden biri Taksim bahçesinin nihayetinde yapılır. Otelle cadde arasında bahçe "square,, olarak kalır. Kalkacak olan Harbiye mektebi ile Ermeni mezarlığı yeni şehir müesseselerine, merkezi vücutta getirecek diğer inşalara hasrolunur.

Bu otelden geniş yollarla Dolma - bahçe kıyılarına inilir. Orada Tophaneye doğru geniş bir sahil kısmı, deniz methali olabilir.

İkinci merkezde otelin yeri belki yanık Adliye sarayı parçasıdır.

Fakat yeni İstanbul için düşünenlerden herkes bu fikre yardım edebilir veya yeni bir fikir söyleyebilir. Sonra mütehasısların mütaleaları vardır.

İşte bu anketi bu maksada hizmet için açıyoruz. Mütehasıs plânını yaparken, şüphesiz şehirciliğin icaplarına göre çalışacaktır. Anketimiz, bu mesaisi devam ederken, ona belki de pek kıymetli fikirler ilham edebilir.

TAN

Binanın bu eserini biraz haraplıktan kurtarınız. Bu iş, şüphesiz bir âbide inşası masrafından bin kere azdır. Fakat bu az masrafla en güzel âbidelerden biri derhal dirilmiş olur. Yeni İnhisarlar deposunun ölmeden yeni mimari manzarasını gösteriyor.

lerinden, gördüklerinden, okuduklarından ve işittiklerinden iki şey öğrendim: biri, şehircilik diye, bizim belediyeçilik anlayışımızdan büsbütün ayrı, bir ihtisas olduğu, ikincisi, bizde ihtisası bir tarafa bırakınız, henüz bu san'atin ehemmiyeti ne olduğunu dahi bilmeyişimizdir!

İmar nedir?

Türkiyede herkes nabzımızı tutup size ilâç vermez. Verse de siz istemezsiniz. Fakat mimarlıktan veya şehircilikten anlamadığımı itiraf eden kaç kişiye tesadüf edersiniz? Hemen bütün valiler ve belediyeçiler, bir yol açmak, yahut, bir yol etrafı süslemek veya bir park tarheylemekle imar yaptıkları a inanmaktadırlar. Bütün mesele para ve mühendis bulmak tadr. Pek az vatandaş mühendislik gibi, mimarlığın dahi birçok şubelere ayrıldığını, nasıl göz hastalığınızı dışçıye, veya diş ağrınızı mide mütehasısına tedavi ettirmezseniz, bir bankayı, bir evi, bir oteli, bir daireyi, bir hali de rastgele bir mimara yaptırmanız doğru olmadığını anlatamazsınız. Garp dillerinde bir sürü mimari mecmuası çıkıyor: eğer biraz mimarlık tahsili görmüşseniz, bu mecmualardaki örnekleri taklit etmekten daha kolay ne olabilir? Meşhur bir Fransız şehircisi diyordu ki: "İstanbul ve Ankarayı dolaştım. Bilir misiniz ki bu iki şehrinizde bir tek bahçe yoktur!,, Bunu belediyeçilerimizin ve hemşerilerimizin bahçe mimarlığı diye bir ihtisas mevcut olduğunu bil-

Bu siluetin bir çimento apartmanla kesilmiş olduğunu farzediniz. Ne hazine değil mi? Fakat Marmaradan Sultanahmede doğru baktığımızda, böyle bir cinayetin irtikâp edildiğini göreceksiniz

memelerinden başka neye atfedersiniz?.

Yıkıp yeniden yapmak

Bir İsviçreli mütehasısın elinde Millet Meclisi bahçesi teessüs etmek üzere idi: bir de şimdiki haline bakınız. Bağ, bostan, fidanlık, ne isterseniz, diye bilirsiniz: fakat bu, Türkiyenin Avrupaya doğru dışında, bahçe veya park adı verilen müesseselerden biri olmaktan uzaklaşmıştır.

Lütfen Uludağ oteline gidiniz: Çamlıklardan uzakta, bir step parçası üzerinde, bir taşra belediye dairesine benzer çıplak bir yapı göreceksiniz. Halbuki yüksek ormanlıklardaki otel tipi, her tarafta bin tecrübe ile elde edilmiştir. Sorarım size: bir veya birkaç merkezde bir veya birkaç mütehasısına maaş vermek ve onun yanında mütehasıs yetiştirmek mi daha pahalıdır, yoksa bütün yaptıklarımızı yıkıp yeniden yapmak mı? Çünkü hiç kimsenin şüphesi yoktur ki Türkiyede fena veya çirkin yapılan herşey, bir gün yıkılarak, yerlerine iyi ve güzel konacaktır.

İstanbulda Tatavla

Mübalâğa etmeksizin ezi bir mukayeseye davet etmek isterim: Cüm-

nin yaptığı Galata ne-onun tekrarlarından nefret etmektedirler. O halde yeni İstanbulda hangi an'aneyi devam ettireceğiz?. Şimdilik Galata ve Tatavla, dev adımlarla, şehir sınırlarını da aşmış, Boğaziçi, Anadolu kıyılarını, her tarafı tahrip etmektedir.

İstanbulda bir müdafaa edilecek, bir yıkılacak, bir de yapılacak üç taraflı bir şehircilik davası vardır. Maziye, yalnız binaları ile değil, âbide manzaraları ile müdafaa edeceğiz. Bunlar, baştanbaşa monotonlaşan yeni dünyada, İstanbulun hususî karakterini ve şahsiyetini varlaştıracak, yeni İstanbul, cihanın bugünkü sür'at ve temas şartları içinde monotonlaşmaya ne kadar mahkûm olsa da, büyük ve güzel mazi, gelecek nesilleri her gün daha fazla onu ziyaret etmeye sevkedecektir. Yeni mezarlıkları istediğiniz gibi yapacaksınız: lâkin Karacaahmede dokunmayın. Halbuki sizin gazetenizde okumuştum. Bir belediye veya idare imarcısı diyordu ki: "— Karacaahmedi Perla-

Yeni İstanbul, modern dünyanın ileri şehirciliğini temsil edecektir. Eğer şehircilik, bizim bildiğimiz belediyeçilikten tamamen ayrı ve başka bir san'at ise, İstanbulda şehircilik onun da en yüksek vasıflarını isteyen nazik bir iştir. İnhisarlar idaresinin modern bir bütün deposu yapmak teşebbüsünü nasıl sevinçle karşılamazsınız?. Fakat, bana dedikleri gibi, eğer bu modern depo Üsküdar'da Sinan'ın eseri olan Şemsipaşa türbe ve binalarının yanına konacaksa, bu faciadan nasıl ürpermezsiniz? Bilâkis o türbe ve binalar tahkim olunarak, İstanbulun bir âbidesi olarak korunacak, İnhisarlar idaresinin yeni binası modern İstanbul şehrinin

— Lütfen sayfayı çeviriniz —

Falih Rifki ATAY

Mari Antuvanet Romanımızı İstanbul sayfası münasebetiyle sekizinci sayfamızdadır.

En modern kafalı şehirci, Le Fourbone İstanbulun işte bu silüetine hayrandır. Modern mahallelerin inşası bu silüeti bozamaz.. Lâkin diğer inşaatı bu manzarayı birleştirmek işi ancak, yüksek san'atkarların kontrolü altında tahakkuk edebilir

Nafia vekili

Ali Çetinkaya
dün Sivasa gitti

Ankara, 5 (Hususî muhabirimizden) — Nafia vekili Ali Çetinkaya yanında müsteşar Arif, inşaat reisi Razi, devlet demiryolları umum direktörü Ali Rıza, muavini Cemal Hidayet, hareket direktör muavini Cemal ve kalemi mahsus direktörü Nejat olduğu halde onu beş gece trenile Sivasa hareket etti. Ali Çetinkaya Sivas - Erzurum demiryolu ile Malatya iltisak hatlarının inşaatı biten ve devam eden kısımlarını yakından tetkik ve teftiş edecektir. Ali Çetinkaya bilâhara Samsuna gidecek ve Samsunun su işleriyle meşgul olacaktır.

bir parçası olacaktır. Meselenin nazikliği burada meydana çıkıyor: çünkü İstanbulda bu münakaşalar sık sık tekrür edecektir.

İmar bürosu lâzım

Nihayet İstanbul plânı bir müte-hassıs şehirciye verilmiştir. Şimdi bu şehirciye itaat olunmak, ve belediye içinde veya dışında, şehircilerle artist mimarlardan mürekkep bir imar bürosu kurulmak, daha bugünden bütün faaliyetler ve inşalar, şehircinin emri altında bulunan büro-nun kontrolüne teslim edilmek lâzım gelir.

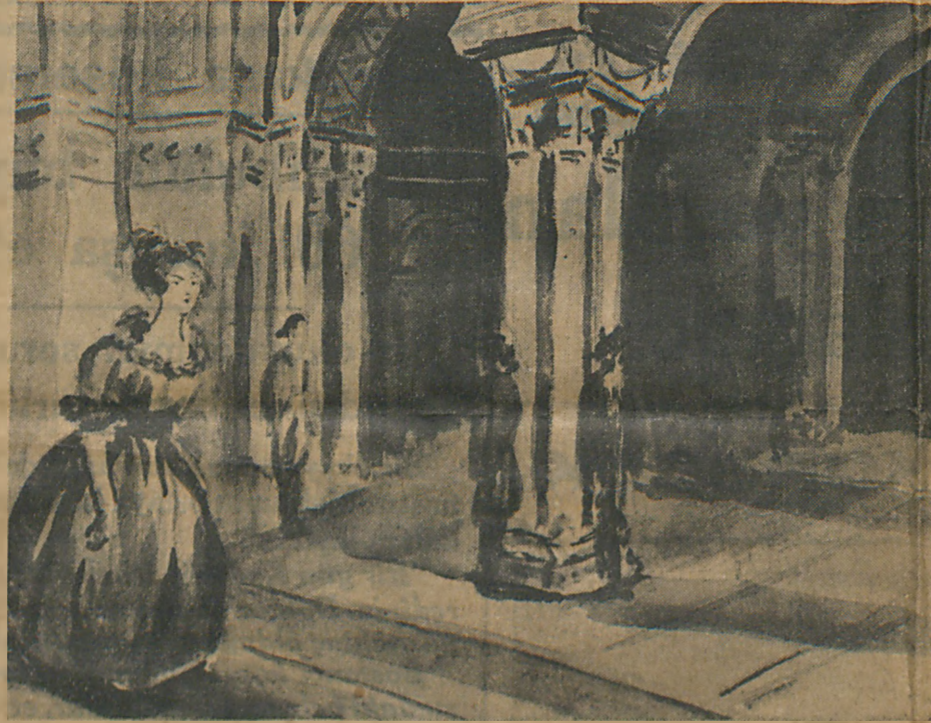
Yapılması gereken bin işten hangisini hatırlayabilirim? Geçenlerde şehir dışındaki yeni asfalt yolları dolaş-tım. Düşündüm: ne güzel fikir! Lâkin bu yolları kimin için yapıyoruz? Turistlere, ve etrafı görmek isteyen bizlere kolaylık olmak için! Kendini-zî turist yerine koyunuz. Evvelâ şehre muntazam bir methalden gir-mek istersiniz. İstanbulda bu methal, ne karada, ne de denizde var. Sonra güzel bir cadde üstünden Garp şehri merkezine gideceksiniz. Ne bu cadde, ne bu merkez var. Oraya vardığımızda otelinizi, seyrüsefer kolaylıklarınızı, tiyatronuzu, eğlence yerlerinizi arayacaksınız. İstanbul bunların ayrı ayrı hepsinden mahrum. Nihayet şehrin yüzlerce âbidesini dolaşmaya çıkacaksınız. İç şehirde

No. 6

MARI ANTUVANETİN
ROMANI

Yazan: Steffan ZWELIG

Çeviren: Rezzan A. E. YALMAN

Küçüçük güzel başını kiyotine
götürürlerken evvelâ onu kirlettiler

Coşkun, tabiatlı, kanı kaynıyan genç ve güzel bir kadın iradesiz, kuvvetsiz, hasta bir kocaya düşmüş... Herkesin yegâne düşüncesi: bu kocayı kiminle aldatıyor?

Bilhassa söylenecek kat'i birşey bulamadıkları için bin türlü ihtimalât ile genç kraliçeyi kirletiyorlar.

Birisile, bir at ile veya yaya gezinti yapsa derhal âşığı olduğunu ilân ederler. Gözdeleri ve saray erkânı ile yapılan bir eğlenti mühim bir hâdise halini alır.

Bütün saray halkı ve zadeğân kraliçenin âşıkane maceralarını uydurmak ve anlatmakla meşgul... Adeta şiirler, şarkılar ve hicivler yapıyorlar. Saray halkının ağzından çıkan bu dedikodular halka kadar yayılır.

Senelerce Mari Antuvanet'in namus ve haysiyeti ile oyuncak gibi oynandı. İhtilâl baş göstermeye baş-

lırız. Paristen az uzakta, tam köy denecek bir yerde, sırf bir kralın arzusunu yerine getirmek için böyle bir saray kurulmuştur. On Dördüncü Lui böyle istemişti. Bir maksadı da bir Fransa kralının yaşamak için halka ihtiyacı olmadığını ispat etmekte.

Kendinden sonra gelen On Beşinci ve On Altıncı Lui'ler bu vâsi saraya ve devlete varis oldular. Fakat babalarının yaratıcı kuvvetine tevarüs edemediler. Krallık devirleri esnasında haricen her şey aynı şekli muhafaza etti. Ne nüdutlar, ne an'ane ve âdetler, ne lizan, ne din hiçbir şey değişmedi. Yine yüzlerce hizmetkâr her tarafta dolaşıyor, ahırlarda iki bin tane at besleniyor, balolar ziyafetler veriliyordu. Kral yine Lui ismini taşıyordu. Fakat eski kudretli hüküm-darın yerinde kadınlara...

Perde arkasında

Son İspanyol
isyanını kimler
idare ediyor?

Yazan: A. Ramos Oliveira
"El Socialista" gazetesinin
eski baş muharriri

İspanyayı kana boyayan askeri ihtilâl, daha üç ay evvel sol cenah siyasileri ve gazetecileri tarafından keşfedilmişti.

Şahsi kanaatime göre, hükümet bu darbenin başlıca esaslarına vâkıf bulunmakta idi. Evvelce 25 temmuzda yapılması kararlaştırılmış olan bu ihtilâl, kralcı faşist lideri Kalvo Sotelo'nun katli ve Fasta işçilerle yabancı Lejyoncular arasında vuku bulan bazı hadiselerden dolayı tecil edilmiştir.

"Halk Cephesi" nin tam zaferile neticelenen 16 şubat intihabatından sonra, Kalvo Sotelo katledilmemiş olsaydı dahi, bu ihtilâl muhakkak olarak tekrar patlıyacaktı. Zira vaziyetten memnun kalmayan cumhuriyet aleyhtarî muhafazakârlar, cebri bir hareketle bu siyasî durumu değiştirmek için plânlar hazırlamaya başlamışlardı.

Filhakika muhafazakârlar rey neticesinde kazanamadıkları zaferi silâh kuvvetile temin etmek istediler.

"Halk Cephesi" hükümeti ise onların bu plânına vâkıf olarak, tetikte duruyordu.

Fakat bütün bunlara rağmen, faşistler asayişî ihlâl etmekte ve bir sürü cinayetler yapmakta devam ediyordu.

Sağ cenah "Halk cephe" sinin intihabatta ki zaferini müteakip, ilk intikam olarak meşhur sosyalist avukat Imenez de Asuayı öldürmek teşebbüsünde bulunmuş, fakat muvaffak olamıyarak ancak onu muhafaza eden polisi öldürmüştür.

Aynı cenah, bundan sonra, cumhuriyetçi avukat Ortega Casset' in evini bomba ile havaya atmıştır. Hatta, bununla da iktifa etmiyerek hükümetin polis teşkilâtı erkânından iki kişi daha öldürmüştür.

Yüz seneden beri ilk defa olarak böyle geniş mikyasta İspanya üzeri-ne çökmüş olan bu siyasî afetin iç yüzü şöyle izah edilebilir:

Hükümeti elinde bulunduran 1933

3 İstanbul

No. 6

Yazan: MİTHAT CEMAL

Raşel haykırdı: Beraber mi öldür-
dük? Yani ben de beraber öyle mi?

— Moiz!.. Moiz!..

Bu iki Moiz bu anda dünyada de-ğildi. Telgraf "Roma" noterindendi:

Raşelin kocası dün intihar etmiş-ti. Cevat suratını makarnadan kal-dırdı. Ağlayacaktı. Fakat Raşel göz-lerini kapadı, bir ev dolusu sesle hay-kırdı: "Namus kurbanı kocacığım!" Sonra Cevada gözlerini iki misli aç-tı: "Sen öldürdün onu! Sen! Sen! Sen!" diye haykırdı.

Cevadın gözleri ağlamağa hazırla-nırken kaşları çatıldı. Kadına fena fena baktı. Raşel:

— Ne bakıyorsun? Veremli herif!

Dedi. Cevadın, veremli olduğunu kadına üç doktor söylemişti. Fakat Raşel bunu Cevadın kolları karşısın-da unutuyordu. Şimdi; o kadar kızmıştı ki Cevadın hastalığına inanı-yordu.

Cevat, Fransızca konuştuklarını u-nutarak, uşak Ahmede:

— Çık sen dışarı!

Dedi. Ayaya kalktı. Kısırcı sesle Ra-sele:

— Ben öldürmedim; beraber öl-dürdük.

Dedi. Sonra sesini daha yavaşlat-tı:

— Divanda aşk yapılmaz Madam. Her işin yeri var Madam. Yatak oda-sında yemek yenmez Madam! Yemek masasında uyku uyunmaz Madam! Dedi. Raşel haykırdı: — "Beraber mi öldürdük? Yani ben de beraber öyle mi?.."

Kadın delirdi. Yemek masasının örtüsünü ucundan yumruğuyla yakaladı? Bileğine sardı. Hızla çekti. Ma-sanın üstündeki gümüşler, kristaller, çiçekler, orkideler, birdenbire hava-da uçtular, birdenbire yerdeydiler. Kadın haykıracak:

— Al işte! Ben öldürdüm! Ben öl-dürdüm! diyor. yerde kırılmayan bar-dakları duvardaki kalın seccadeye fırlatıyor.

sini onun için vurdu. Hesap meselesi!..

Dedi. Telefonu kapadı. Fakat he-men yine açtı:

— Bu gece size geleceğim. Daha anlatacaklarım var Madam! dedi. Bu üç muhavereyi ikinci kattaki telefonda dinleyen Cevat makineden kalktı. İki baş parmağını yeleginin iki koltuğuna soktu.

— Hesap meselesi, hesap meselesi!

Diye güftesi banka direktörile avukat, bestesi kendisinin olan bir şarkı tutturdu. Yavaş yavaş güftesi ban-kaciyle avukatın, bestesi kendisinin olan hafiften bir şarkı tutturdu:

— Hesap meselesi! Hesap meselesi!

Avukat

Adnan zatürreeden kalkalı iki hafta var.

Üçüncü hafta, prenses Bahire Boğaziçindeki bu köşkte Adnanla Süheylâyı evlendiriyor. Adnanın bütün serveti pantolonunun cebinde; 180 kuruş!.. Bu köşkte evleneceği için köşkün sahiplerinden borç para istemeğe utandı. Nasitten almağa gitti.

Düştükten sonra, Adnan, vaktiyle iyilik ettiği adamları kendi kendine hatırlıyordu. Nasidi harbi umumide zengin ettiğini sık sık hatırlıyan Adnan, ondan, yakında ödemek üzere — çünkü yakında avukatlık edecekti — biraz para istiyebilirdi.

Nasidin konasına prens Hasanın otomobiliyle gittiği için Adnanda borç istiyecek adamın dalgın, uzamış yüzü yerine eshamının "dividant",ını almağa giden meclisi idare azasının mühim çehresi vardı.

Otomobil durunca Nasidin konasının kapısı kendiliğinden açıldı. Kaskatı, upuzun uşak "ferfurje, ka-

surları ve etrafı gezmek arzusuna dü-
şeceksiniz: İşte biz bunu yapıyoruz.
Sakın itiraz ettiğimi zannetmeyiniz:
mademki ergeç lüzumlu bir şeydir.
Meydana gelmekte olmasına teşek-
kür etmeliyiz. Fakat artık baştan ve
mütahassıs kararlarına göre çalışa-
lım.

Fas ve İstanbul

Bir sene kadar oldu. Bir ecnebi mi-
marı diyordu ki: "— Fas nedir? A-
vuç kadar yer! Fasta İstanbula nis-
beten ne var? Hiç... Fakat Fasın bir
kaç senelik imar emeğinden sonra
yılıda ne kazandığını bilerseniz, hayret
edersiniz. İstanbula gelen binlerce
turiste siz, çoktan ödenmiş bir
sermayeden başka ne vereceksiniz?
Bu sermaye, seyredilecek manzara
ve âbidelerden ibarettir. İşte en kâr-
lı endüstri!

Aynı zat demişti ki: "— İstanbu-
lun şu hususiyeti var: dünyada doğ-
muş olan insanlardan biraz fikir ter-
biyesi görmüş olanların hepsinin ru-
hunda İstanbulu görmek arzusu var-
dır. Siz bu arzuyu istismar etmeyi
bilmelisiniz?.

Netice

Biz Atatürk Cumhuriyetçileriyiz.
Bizim için yapılması lâzım gelenin
yapılma imkânları mutlaka bulu-
nur. On küsur sene içinde hakikatleş-
tirdiğiniz eserlerden çoğuna, inkâr-
lar, mukavemetler ve gülüşmeler ara-
sında başladık. Cihanın iki üç asır-
lık menfi itikadını kökünden sarstık.
Başvekilimiz, bizi, önümüzdeki 15
sene içinde şimdikininki birkaç misli
kuvvetli olmak kararını vermeğe
davet ediyordu. İstanbul ve onun tu-
rizm hinterlandını (İzmit körfezi,
Yalova ve Bursa) aynı müddet içinde
dünyanın ziyaretgâhı haline getire-
ceğimizi kendimiz vadedelim. Şefleri-
mizin bizi imkânlaştıracığına asla
şüphe etmeyiniz. Elverir ki garp zev-
kinin, garp kültürünün, garp ihtisa-
sının hakiki emekçileri olmak, spekü-
lasyoncuları, menfaatçileri, cahilleri
işimizin etrafından kovmak iradesin-
de sebat edelim.

En başta, şehrin imarı, âbideleri-
nin ve tabiatın müdafaası ile, her
İstanbul hemşerisinin geceli gündüz-
lü alâkalanması gelir. Eğer siz İstan-
bul sayfanızla bu alâkayı canlandırabi-
lir, ve onu aşağı hislere hizmet et-
meğe cevki ve onlarla oynamayı se-

ladığı zaman kâhneyi bir ahlaksız-
lık ve şehvet modeli olarak göster-
diler. Küçük güzel başını kiyoti-
ne götürürken bin türlü iftiralarla
evvelâ onu kirlettiler. Sonra öldür-
düler.

Avrupanın umumî tarih prensiple-
rini değiştirmeye bir kadının felâ-
keti, bir kocanın vücutça kusuru, ha-
kiki bir amil olmuştur. Krallık nü-
fuzu halkın Bastiy kalesini almasıyla
kırılmamış, kraliçeye malik olama-
makla kırılmaya başlamıştır.

Bu karı kocanın hususî hallerinin
bu şekilde ortalara dökülmesi sade
ailevi sebeplerden ileri gelmemiştir.
Bunun bilinmesini isteyenler bu ha-
vadisın yayılmasına çalışmışlardır.
On Altıncı Lui'nin doktorlardan ve
ameliyattan bu kadar korkmasına
kardeşleri sebep olmuştur. Kralın
zürriyetinden mahrum olması, ken-
di krallık ihtimallerine kuvvet veri-
yordu. Nitekim kardeşi Dük De
Provans On sekizinci Lui olmaya
muvaffak oldu.

Yedi sene sonra On Altıncı Lui
tam manasile bir koca ve bir baba
olunca evvelce krallık ümitlerine
düşenler kendisine ve karısına düş-
man oldular. Bilhassa Dük De Pro-
vans Mari Antuvanete garez olmuş
ve onu hiç affetmemiştir. Adeta
Büyük Fransız İhtilâli Dükün sara-
yında hazırlanmış ve oradan doğ-
muştur.

Bütün bu vahim neticeleri anla-
maktan pek uzak olan on beş yaşın-
daki kraliçe şen kalbi ve neş'eli
tavırlarıyla tahtın basamaklarını çı-
karken bu yolun sonundaki feci ö-
lümünü hissetmiyordu. Talih, fena
bir akıbetle namzet ettiği insanlara
evvelden mukadderatlarını haber
vermiyor. İçledine hiçbir korku doğ-
madan, kaygusuz ve fütursuz ha-
yatlarına devam edip gidiyorlar.

ÜÇÜNCÜ BAP

Versay sarayında ilk zamanlar

Hâlâ bugün eski Fransanın mut-
lakiyet idaresinin en canlı timsali
olarak Versay sarayını gösterebi-

ven demagoglarla sokak politikacıla-
rının elinden kurtarabilerseniz, Cüm-
huriyetin İstanbul eserinin tahakkuk
etmesine yardım etmiş olursunuz.

Falih Rifki ATAY

sözünü kimseye geçiremeyen birisi
bulunuyordu. Saray yine muhar-
rirler, şair ve edipler, mimar ve
musikişinaslarla dolu, fakat bunla-
rın hiçbirisi eski devrin meşhur ü-
debası ve filozofları değil. Bir Bos-
suet, bir Racine ve bir Corneille
artık yetişemiyor. Etrafı dolduran-
lar bir sürü dalkavuktan ibaret
Kim Pmpadür veya Du Barry gi-
bi kralın iki baş gözdesinin önün-
de daha çok eğilir, kendini daha
çok beğendirirse külâhı o kapıyor.
Herkes değerine göre değil, dalka-
vukluğunun derecesine göre rütbe
alıyor.

Fakat birdenbire herkesin nazarı
dikkatini yeni bir hâdise celbediyor:
Ortaya on beş yaşında bir genç
kız çıkıyor. Evvelâ veliaht karısı
olarak ortaya çıkan bu güzel ço-
çuk bir müddet sonra kraliçe olu-
yor. Daha kraliçe olmadan evvel
herkes hissediyor ki bu sarışın Vi-
yanalı kız bu sarayın içinde büyük
roller oynayacak.

İlk bıraktığı tesir pek iyi olu-
yor. Uzun zamandanberi Fransız sa-
rayı bu kadar güzellik görmemişti.
Mari Antuvanete bir heykel zarafeti
ve inceliği vardı. Aynı zamanda
levkalâde canlı ve hayat dolu bir
kadındı. Yürüyüşü, oturup kalkışı,
dans edışı kusursuzdu. Sağa sola
selâm vererek meşhur aynalı salon-
lardan öyle azametli bir geçişi vardı
ki herkesi hayran bırakıyordu. O
zamana kadar sarayda birinci ro-
lünü oynayan kadınlar bu genç ve
güzel kızın onlara kat kat tefevvuk
edeceğini hissederek derhal kıskan-
mağa başlamışlardı.

(Arkası var)

Bulgar Kralı Berlinde

Sofya, 5 (A.A.) — Bulgar ajansı
bildiriyor:

Bulgar kralı Boris evvelisi günden-
beri kraliçe ile birlikte mütenekkiren
Berlinde bulunmaktadır. Kraliçeye
dün bir Berlin kiliniginde ufak bir a-
melivat yapılmıştır.

— 1935 senesine kadar sağ cenah,
işçi yevmiyelerini açlık derecesine
kadar tenzil ettiği gibi, zirai ıslahat
sahasında alınan tedbirleri de lâğ-
vederek, 1934 senesinde birleşik
cümhuriyetçiler ve işçiler partisinin
ihtilâline meydan vermişti.

Haddizatında zirai bir memleket
olan İspanya için, toprakta çalışan
amelenin vaziyetini ıslah meselesi,
tabiidir ki büyük bir ehemmiyet
kesbedecekti.

Halbuki, diğer taraftan, seneler-
denberi bu ameleği istismara alışmış
olan çiftlik, arazi sahibi burjuvalar,
bunların vaziyetini ıslah maksadı ile
alınan herhangi bir tedbire karşı
mani olmak istiyeciklerdi. Netekim
şimdiki ihtilâli idare edenlerden ço-
ğu çiftlik ve arazi sahiplerinin pek
yakın akrabası, hatta kardeşi ve ya-
hut çocukları bulunmaktadırlar.

İspanya ihtilâlinin mahiyetini böy-
lece izah ederken, şunu da kaydede-
lim ki, bu Faşist hareketi Almanya
da ve İtalya'da tatbik edilmekte ol-
an faşist rejimlerle hiçbir yakınlığı
ve bağı yoktur. İhtilâli idare eden-
ler profesyonel "darbei hükümet"çi
olup, askerlikten ziyade siyasetle a-
lâkadardırlar.

İspanya ordusunun en genç gene-
rallerinden biri olan Franko, kralcı
dır. Fakat, buna rağmen, hükümet
onu orduda muvazzaf olarak sakla-
mıştır.

Müfrit bir kralcı olan general Mol-
la'ya gelince, o Alfons zamanında
Madrid' in son polis müdürü olmuş-
tur. Kralcı generallerden Goded ise
şimdi hükümet kuvvetleri elinde esir
olarak bulunuyor.

Perde arkasından ihtilâli idare e-
den en mühim şahsiyet ise, Endülüs
Vilâyetinde vâsi araziler sahibi olan
eski Cumhurbaşkanı Alkola Zamora'
dır. Şimdi ki Cumhurbaşkanı Aza-
na' karşı beslediği kin ve garez,
memlekette hiç kimse için bir sır de-
gildir.

İspanya' da ki hadiseler işte bu
şerait altında inkışaf etmektedir.
Kralcı faşist unsurları vaktinde or-
dudan uzaklaştırmamak gafletinde
bulunmuş olan hükümet şimdi bu
hatasını tamir etmek maksadile iş-
çilere silâh dağıtarak milis teşkilâtı
vücuda getirmiş bulunuyor.

Bu tedbirin istikbalde ne gibi neti-
celer vereceğini şimdiden tahmin et-
mek bir güçtür...

latıyor, duvarda parçalanmış kar top-
ları sesile kırıyor.

Telgraftan bir gün sonra Galatada
3 bankada, dirseklerine kadar kolla-
rı siyah memurlar Moizin dosyeleri-
ne eğiliyorlar; iki avukat yarım saat
te zengin oluyor; noterlere banka-
lardan dosya dosya tercümeler veri-
liyor, iki ufak şirket iflâs ediyor, bir
Rum tüccara inme iniyordu. Ve yi-
ne aynı telgraftan birkaç gün sonra
Şişli salonlarındaki çaylar daha can-
lı idi: Artık kadınlar konuşacak şey
bulabiliyorlardı: "Raşel ayda 6 bin
lira sarfediyordu. Moizin Romada ye-
ni bir metresi, bir de Viyanada aylık
bağladığı eski metresi vardı. Moiz
intihar etmez de ne yapardı? Zaten
son sene de onlar satıp yiyorlardı.
Kocasının İtalyaya giderken Raşelin
üstüne yaptığı şeyler bile satılmış -
tı.."

Raşel yalnız kalınca kocasının bu
seferki namusuna şaşıyordu: Kocasını
bu "kaza" ya bu sefer neden bu ka-
dar müteessir olmuştu? 3 sene evvel
Raşelin başına Viyanalı komisyoncu-
dan "kaza" geldiği zaman Moiz 2, 3
hafta kızmış, sonra "kaza" dan karı-
sının nasıl kurtulacağını hekimle a-
pandisit ameliyatı gibi konuşmuştu:
Serin kanla..

Telgraftan 8 gün sonra Raşele İ-
talyadan bir mektup geldi: Müstatil
zarflı, kırmızı mumlu, kalın bir mek-
tup... Raşel mektuba bakınca sarar-
dı: Bu, onun gönderdiği mektuptu.
Zarfın arkasında, Moizin öldüğü ya-
zılmıştı.

Bereket ki Cevat odada yoktu. Ka-
dın utanacaktı. Fakat işin içinden çı-
kamıyordu: Demek ki kocasını kâ-
ğıt öldürmemiştir? O halde "intihar"
ne demektir? Galatadaki 3 bankadan
birinin direktörüne telefon etti. Di-
rektör telefonda: -bir kartvizit ka-
dar klişe ve kısa olarak - Moize acı-
dı; sonra, kocasının niçin kendisini
vurduğunu mutlaka öğrenmek iste-
yen kadına:

— Hesap meselesi Madam! Banka
ya geliniz, anlarsınız. dedi. Telefonu
kapadı. Biraz sonra aile avukatı Ra-
şele telefon etti:

— Son ayda Mösyö iflâs vaziyetinde
idi. Bonolarını ödeyemedi. Kendi-

pmin kenarına yapıştı. Adnan, vakti-
yle, zilene basılmadan açılmayan
kendi konağının kapısını hatırladı;
sonra Belkısın bir türlü o konaktan
memnun olmıyan gözlerini düşündü.
Adnanı salona aldılar: Krinolin
koltuklarla, etrusk sandalyeler döşe-
li salon... Adnan kahvesini bitirince,
uşak beyefendinin evde olmadığını
söyledi: Beyefendi yatırla 3 günden-
beri denizdeydi. Adnan gene kendisi-
nin bir zamanki konağını düşündü:
Gelenlere onun evde olmadığını u-
şaklar sokak kapısında söylerdi;
Belkısın müstehzi gözlerini hatırladı.

Fakat tuhaftır; son zamanda, çok
değişen bu konağın ihtişamında Na-
şidi bulamadığına Adnan sevinmiş-
ti.

Ertesi gün köşkte prenses Bahire
sürüklenen, güç bir davasının bitiril-
mesini Adnandan rica etti. "Mahke-
mei teftişi evkafta,, uyuyan bu da-
vayı Adnana verirken, prenses Ba-
hire:

— Ama bu işimi bir dost gibi gö-
receksiniz beyefendi!

Dedi. Adnan anlıyordu: Ona avu-
kat ücreti verilmeyecekti. Eh, bu
köşkte uzun süren misafirliğini, ba-
kılan hastalığını bu türlü ödiyecek-
ti. Bütün kibriyle seviniyordu. Fa-
kat prenses Bahire: "Araba parası
olarak!,, dedi, bir zarf uzattı. Ufak
araba parasını görüp küçülmek
için Adnanın geç açtığı bu çok ince
zarfta 3 tane 500 lük vardı. "Araba
parası,, nın 1500 lira olduğunu gö-
rünce gözünde dava büyüdü; pren-
sesle dost olmasaydı kimbilir neka-
dar vekâlet ücreti alınması lâzımgele-
ceğini düşündü. Birkaç aylık misa-
firliği ve bir hastalığının tedavisi
için kendisini prensese minnettar
eden taliine küstü. Kaybettiği vekâ-
let ücretini yakından görmek için
dava ya koştı. Fakat "sürük-
lenen, güç,, davanın mahkemede ilâ-
mını çıkmış bulunca şaşırdı: 1500
lira araba parası değildi, nikâh he-
diyesiydi. O zaman 1500 liradan
utandı; bu parayı prenses ona
"borç,, diye verseydi Adnan daha
memnun olacaktı. Bu araba parası
değildi; nikâh hediyesiydi.

Nikâhlandılar.

[Arkası var]

İSTANBUL

Yeni şehri yapmak,
âbideleri korumak

Anarşi değil: Dissiplin

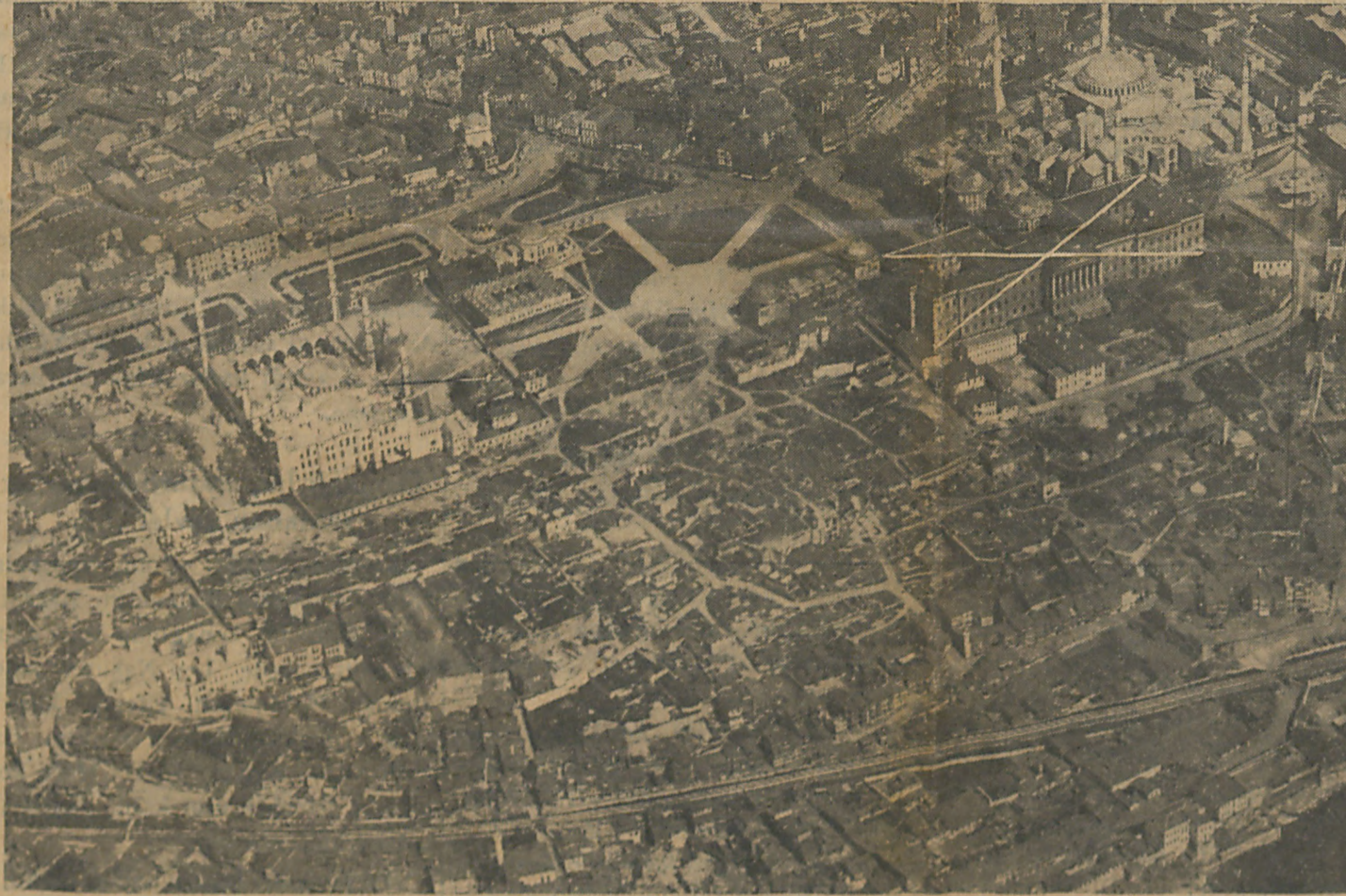
Tanın evvelki günkü sayısında, Şirket-i Hayriye Direktörü Sadi Akant, Boğaziçinin imarı hakkında şöyle diyor:

— Yapı ve Bina Kanununun şekli ile imara tatbik edilen maddeleri Boğazda inşaatı sekteye uğratmıştır. Fakat bütün alâkadarlara bir müjde halinde söyleyebilirim ki geçenlerde görüştüğüm vali ve belediye reisi Üstündağ, Boğazın tabii güzelliğini muhafaza etmek şartile yeni inşaatın tam bir serbesti içinde yapılacağını söylemiştir.

Tam bir serbesti ne demektir? Yani her istiyen, her istediği yere, istediği gibi bir ev yapacak mı demektir?

Halbuki Yapı ve Bina Kanunu, evlerin, katlarına göre denizden muayyen bir mesafe ve uzakta yapılmasını emrediyor. Fakat Boğazın bazı yerleri bu uzaklaşmalara, yani kanunun istediği mesafelerin evlerin ön kısımlarında bırakılmasına müsait değildir. Üstündağın: "Boğazın tabii güzelliğini muhafaza etmek" diye koyduğu şart ve yapılması istenilen tadil bu olsa gerektir.

Eğer bu ise, bu tadil doğrudur. Ancak, her evin nereye, nasıl yapılması lâzımlı geleceğini şehir san'atkarı tayin etmelidir. Şehir san'atkarı, bir eve yer ve irtifa verirken Boğaziçinin

Kuşbakışı gördüğünüz manzaraya dikkat ediniz. Sultanahmet ile Ayasofya arasını, meselâ Parisin Concorde meydanı gibi muazzam bir asfalt meydan olarak tasavvur ediniz ve üzerinde işaret olan eski, yanan adliye sarayının dünya şehirlerinin meşhur "prespective" lerigibi yapıldığını tasavvur ediniz!

**Atatürk İstanbulu on senede
tanınmıyacak hale getirir
Yıkıp yapmaktan başka çare yok**

Münakaşa köşemiz

Tabiatın müdafaası

Çamlıca sırtında, bir Serasker Rıza Paşa korusu vardı. Bu korunun seneden seneye azaldığını, seyredildiğini görüyoruz.

Hükümet İstanbul ve Boğaziçinde, bir tek ağaç kesmeyi bile mütehasısların müsaadesine bırakan bir kanun neşretti. Buna rağmen tabiat tahrip ediliyor.

Bence, şöyle bir kanun lâzım. Bir ev, bugün Türkiyede, kendine ait muayyen arazinin vergisini vermelidir. Meselâ iki veya üç dönüm, bunun haricinde "meyvasız" ağaçlar dikilen toprak, vergiden affolunmalıdır. Herhangi bir vatandaş, istediği yeri, teşcir etsin, eğer bu yerden bağ yaparak, kereste ticareti yaparak istifade etmiyorsa, vergi vermesin. Çünkü kanaatimce, bu vatandaş, vatanın tabiatını inşa ediyor demektir.

A. F.

ve oralarını bahçe yaparım. Ben, esasen parka o niyetle başlatmıştım, ve niyetim, Ahırkapıya kadar park yapmaktı. Sultanahmet ile Ayasofya aralarındaki tevkifhane binası, asarîatika diye iddia ettikleri fakat İstanbulda yirmiden fazla benzeri olan hamamı dahi kaldırıyorum. Ayasofya etrafında birtakım küçük medreseler de var ki, bunların hiç kıymetleri yoktur. Onları da kaldırıyorum ve, şimdi, lüzumsuz yere bahçe yapılmış olan yerle beraber, orasını asfalt muazzam bir meydan haline getiririm. Bahçe lüzumsuz dedim, çünkü boş yere her gün orada beş on kişi çalışıyor ve bir netice vermiyor. Oraları yandığı zaman bu düşüncemi tahakkuk ettirmek üzere seksen bin lira gibi ucuz bir parayla ben istimlak ettirmiştim. Niyetimi, aynı zamanda bugün yapmış olan

le istimlak ederim. Esasen, ilk on senede İstanbul tarafı kıymetleneyeceği, limanın nakli ile buraların kıymetleri düşeceği için istimlak işi kolaylaşmış olur.

Bu yerlerde, bilhassa İstanbul ve şimdiki Sirkeci garı yerinde birinci, ikinci, üçüncü sınıf oteller yaptırırım. Bunları belediye namına yaptırırım ve ucuz kiraya veririm ki müşterileri için ucuz olsun. Sonra şehir tiyatrosu, gazinolar ve saire..

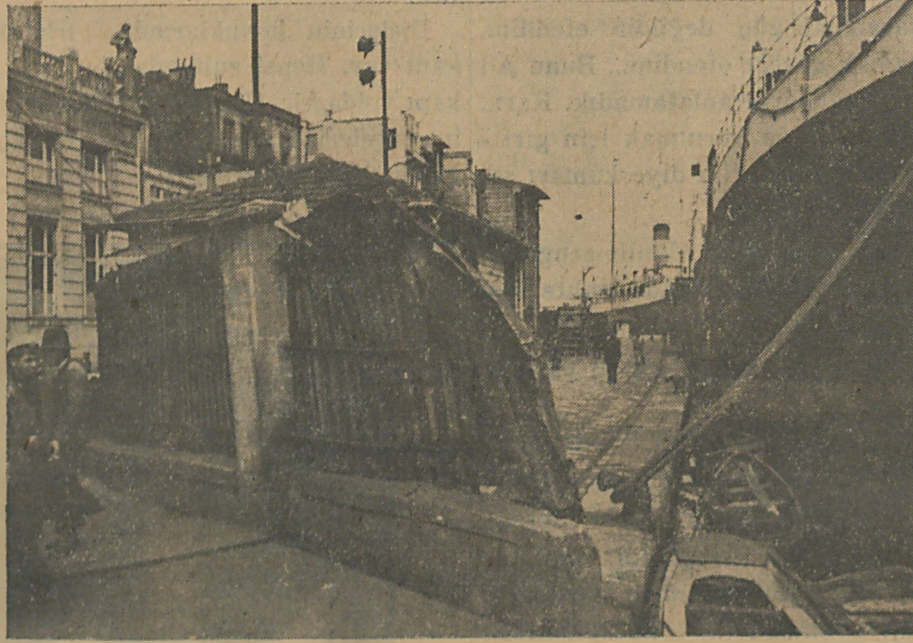
Nasıl yapılır

— Tasavvurlarınız çok güzel, fakat bütün bunları nasıl yaparsınız?

— Yukarda söylediğim gibi, şehir bütçesine o varidatı temin ile. Eğer elde on milyonluk bir bütçe olursa, istikrazla olsun, "lot" lu piyankolarla olsun, bonolarla olsun bu para bu-

umumî manzara ahengini düşünecektir. Boğaziçinde her bina, sahibinin vaziyetine göre, hususî surette halli icap eden bir mesele olacaktır.

Şirketi Hayriye direktörünün söyledikleri, zannedildiği gibi bir anarşi değil, bilâkis en yüksek ve güç inziyat olan, tabiat disiplini demektir.

Burası İstanbul rıhtımının ve köprüsünün başıdır. Şehrin, yani evimizin kapısından hem misafir, hem yük girer. Halbuki, beğenmediğimiz apartmanlarda bile bir servis kapısı, bir de umumî kapı vardır.

Bu şehir olur mu? Olur. Çünkü liman buradadır. Hamal, yük arabası, tramvay ve halk bu yoldan geçer. Nakliyat evleri, yani limanın burada oluşundan mütevellit müesseseler bu yolun üzerindedir. Bu şehir, İstanbul şehridir.

Belediye varidatı azdır. Şehirlinin verdiği para şehir kasasında kalmalıdır

Şehirler melikesi diye aldığım İstanbulun günden güne harap olmasına acımasam size bu mevzu üzerine konuşamayacağımı söyledim. Fakat ne yapayım, İstanbul'dan ve

doktorluktan bahsedildi mi kendimi alamıyorum. Hem bundan başka, şimdiye kadar şehir hakkında birçok sözler söyledim. Ne de olsa, insan birçok şeyler söyleyip bunlardan bir kısmının bile tahakkuk etmediğini görünce muğber oluyor. Bununla beraber...

Eski şehreminlerden, Operatör Cemil "paşa,, ile beraber Heybeliada, dinlenmek üzere çekildiği Heybeli Palasta bir mülakat yaptım. Bu sözler onun sözleridir. Fakat İstanbul hakkındaki düşüncelerini "bununla beraber..., diyerek şöyle anlatıyor:

— İmar işinin bizde yapılamamasının başlıca sebebi, belediye varidatının azlığıdır. Bu yüzden, Balkan şehirlerini demiyorum, fakat on beş yirmi sene evvel bizden ayrılan yerler bile, meselâ Berut, Selânik hattâ Trablus, İstanbul'dan daha çok imar edilmiştir ve İstanbul geri kalmıştır. Bir şehir, o şehirde oturanların salonu demektir, nasıl misafir kabul edilecek bir salon temiz tutulur, bakılır, süslenir ve bunlar için masraf edilirse, şehir için böyle yapmak gerektir. Fakat biz şehirlilerin verdiğimiz birçok paralar, yaptığımız masraflar, şehir kasasına girmiyor. Şehirlilerin paraları ile işliyen birçok müesseseler, şehrin değildir. Meselâ tramvay, vapurlar, telefon, musakkafat vergisi, yol vergisi. Bu son iki vergi, hususî idarelere veriliyorsa da belediyenin bundan istifadesi pek azdır. Bundan başka, bir de evkaf vardır ki, bunun varidatının tamamen şehre ait olması lâzımdır. Eğer bu varidat temin edilirse, şehrin on milyon lira kadar bir varidatı olur. Yukarıda saydığım varidat, başka yerlerde, terakki ettiği ve lmar işinin tatbik edilebildiği yerlerde, şehre aittir.

Evvelâ liman

— Bu varidatı temin ettiğimizi farzederek, İstanbul için neler yapılmasını düşünüyorsunuz?

— Her şeyden evvel, gayet tabii olarak bir plân yapmak gerektir. Yalnız, bu plânın tatbik edilebilmesi

için elzem olan bir şey varsa o da limanın yerini tayin etmektir. Ben, liman şehir haricinde yapılmalıdır. Ve bugün, bazı kimselerin düşündükleri gibi, bir şerit halinde rıhtımlara uzanmak suretiyle değil, toplu bir halde yapılmalıdır. Liman yapılmadan, yapılacak her teşebbüs bir yarım tedbir olacaktır ve er, geç, bu şehre bir liman yapılacaktır. Bu itibarla, işe, esasından başlamak lâzımdır.

— Sizce limanın yeri neresi olacaktır?

— Yedikule ile Yenikapı arasında liman pek âlâ yapılabilir. Bu olunca, şehrin muhtelif yerlerine sıkışmış ve kilometrolarca uzayan kömür depoları, antrepolar, polis, gümrük muhafaza teşkilâtı gibi birçok daireler, otomatik bir şekilde aynı yere toplanır. Böylece, hem muamelâta kolaylık, hem kontrolde kolaylık olur. Bir taraftan da, şehir, nefes alır, şimdi, dağınık bir şekilde bulunan limana ve liman işlerine ait muhtelif binaların depo ve sairenin yerleri kolayca istimlak edilebilir, plânın tatbiki kolaylaşır.

Yıkma ve yapma

— Plânımız nedir?

— Benim plânımın esası şudur: Yıkma ve yeniden yapma, tarla kaidesi mucibince yeniden yapma. Abideler ve camiler esas itihaz edilerek ve bunlar her taraftan görülebilecek bir şekilde sokaklar açarak şehre nefes vermek.

— Meselâ?

— Meselâ, ben Unkapanı ile Sirkeci arasındaki kısmı yok farzederek tamamen yıkarım. Burada bulunan âbidelerin en mühimleri şunlardır: Rüstem paşa camii, Yenicami, Mısır çarşısı ve bazılarının âbide saymalarına rağmen Yenipostahane ile Vakıf han. Birkaç tane sebil.. Bunları muhafaza ederim. Kıymeti olan küçük binalar varsa, ve bunlar plânı bozacak vaziyette olurlarsa, onları aynen naklederek, Halicin iki kenarına geniş caddeler açarım.

— Sirkeci istasyonu?

— Onu hem tekmeyle kaldırırım.

adliye binası yerine büyük bir koru yapılmaktadır. Oradan manzarayı tasavvur ediniz. Gelelim, bir harika olan Süleymaniye tarafına, evvelâ bunu söyleyeyim ki, denizden bu abide ile etrafındaki küçük kübbeli medreselerin "ensemble,, ını bozan bütün evleri istimlak ederek onun etrafını açmak lâzımdır. Oraya son günlerde yapılan enstitü gibi binaların yapılmasına muhakkak mâni olmak gerektir. Bu binalar, Süleymaniye'nin manzarasını ihlâl ediyor. Korkarım ki ileride de böyle binalar yapılmam. Bunun önüne geçmeye çalışmalıdır.

Köprüye gelince, onu olduğu gibi bırakırım fakat altındaki dükkânları ve iskeleleri kaldırırım. Vapurlar, o da bağlamak için değil, yalnız yolcu almak için rıhtımlara yanaşırlar. Orada fayrap ederek şehri dumana boğmazlar. Yeni yapılacak olan bu sahada kat'iyen tramvay işletmem. Tramvay, Gazi bulvarı ile onu takip edecek köprüden işliyebilir. Buralarda temiz otobüsler işlettiririm. Sonra, yapılan kanalizasyon da beyhudedir. Yeniden yapmak, telefon, elektrik, su hatlarını oradan geçirmek lâzımdır. Ancak bu suretle senede yirmi otuz defa kaldırım tamininden kurtulunabilir ve bu yapılmayınca asri bir şehir olamaz. Bütün bunları on senelik bir plânla yapmak kabildir. Bu plân tatbik edildikten sonra, Beyoğlu tarafına geçerek, Fındıklıdan Azapkapıya kadar, gene oranın âbidelerini muhafaza şartiy-

gar bile yapılarak hükümete verilir. Limanın yeri taayyün ettiği gibi, bugün, hem deniz kıyısı bir liman, şerit gibi uzanan bir liman olan yerlerdeki arsalar ve binalar bono mukabilinde istimlak edilebilir ve bu bonolarla kıymetlenen olan yeni liman civarındaki arsaların müzayedesine iştirak kabildir. Venizelos, Selânik yandıktan sonra böyle yaparak orasını imar etmişti. Hattâ prim olarak, bu bonolarla müzayedelere iştirak edenlere yüzde beş, on iskonto bile yapmak kabildir. Ayrıca, istimlak edilecek yerlerin çoğu vakıftır, bir kısmı da hükümete aittir. Bunlar parasız olarak istimlak edilebilir ve karşılık olarak, borsa, adliye gibi resmî, daireler belediye tarafından yapılarak hükümete verilir.

Ben ötedenberi, İstanbulun imarını düşündüm. Emin olunuz ki bunlar hayal değildir. Bir demir el ve büyük kafa bu işleri görür. Atatürk isterse, on senede, İstanbulu tanımmıyacak hale getirir. Ve İstanbul o zaman bir seyyah şehri olur, memlekette birçok para girer. Yoksa, bugün yapıldığı gibi kırk gün kırk gece eğlencesi değil, kırk sene eğlencesi yapsalar, hariçten vazgeçtim, Maltepeden bile bir tek seyyah gelirse bana ne isterseniz söyleyiniz. Ankarayı yapıyoruz, burasını niçin yapamayız. Şimdiye kadar akla sığmaz işler yapan iradeye, İstanbulu yıkıp yapmak şerefini de verelim. Bu şehri böyle bırakmak yazık...

Fikret Adil

Azapkapıdaki çeşmenin bugün kül zavallı meftuç manzarası

ISTANBUL

**Yeni şehri yapmak,
âbideleri korumak**

“Akasyarevan,, lar zihniyeti

Karacaahmetten “Teophile Gautier” bahsetti. İstanbulun bu abide-peyzajı edebiyat tarihlerine girmiştir.

Onu, olduğu gibi tahkim ederek saklamak, yeni ölüleri yeni mezarlıklara gömmek lâzım.

Karacaahmedin son fırtınada bir çok servileri yıkıldı, yerlerde yatıyor, yenisi dikilmiyor. Bunlar satılsa, parasile yeniden serviler dikilebilir, zaten Evkafın da birçok servileri var.

Fakat bu yapılmıyor.

Neden?

Bu suale en belîğ cevabı, dün çıkan “Yedigün” mecmuasındaki muhaberesinde Falih Rifki Atay şöyle veriyor:

Servi sökmekle inkılâp fikrine hizmet ettiğini ve iyi bir sicil alacaklarını zanneden bazı idâ-

İyi ki Boğazı imarda gecikmişiz

Belki bu işe başlıyana kadar zevkimiz daha çok incelmış olur

Boğazın bu yalısını, yol açmak için yıkmaya lüzum yoktur. Bunu, sanki yıllarca evvel gelmiş bir artist şehirci oraya yaptırmıştır. Ona san'atsever b el uzanamaz.

Istanbul... İstanbul...

General Tefrik Sağlamın eski Dünyu Umumiye, bugünkü İstanbul Lisesi karşısındaki muayenehanesinde, muayene saati olmasına ve dışarda birçok hastalar beklemesine rağmen, bu mevzu hakkında düşündüklerini söylemek için beni kabul etmesi. Is-

mak lâzım, ve niçin şehri bu kadar çirkinleştirmişiz?

— Evvelâ, şehrin bu kadar çirkin bir hale gelmesine sebep ve onun imar edilmesine en büyük engel şehrin dağılması ve mütemadiyen büyümesidir. Dünyada hiçbir şehir bu kadar az nüfusla bu kadar yayılmış

Münakaşa köşemiz

Tamir öldürmek midir?

1 Ağustosta yeni şekle çıkan gazetenizi elime aldığım zaman, ilk gözüme çarpan şey, Sultanahmet çeşmesinin renkli bir tablo halindeki resmi ile, İstanbulun tarihi güzelliklerini korumak maksadile bir sayfa açmak teşebbüsünüze ait yazı olmuştu. O zamandanberi gazetenizin İstanbul sayfalarını takip ediyorum.

Istanbulun ona candan, bir sevgiliye olduğu gibi bağlı bir hemşerisi olmak sıfatile ne kadar sevindiğimi bilemezsiniz. Size bu “gaza” nızda muvaffak olmağı bütün kalbimle temenni ederken, bu mektubu yazmaktan da kendimi alamadım. Çünkü şikâyetlerim var.

Evvelâ Beyazıt camisinin küçük kubbelerinin çimento ile sıvanarak tamir edildiğinden haberiniz var mı? Şüphesiz bunu yapanlar, bir “tamir” arzusu ile hareket etmişlerdir. Fakat keşki etmeseydiler de, o güzelim üslup katledilmiş olmasaydı. Bu hususta alâkadarların dikkatini çekmenizi rica ederim.

Sonra, yeni inşaattan şikâyetçiyim. Kübük ismi altında Cihangirde, Taksimde ve şehrin diğer yerlerinde bir sürü binalar yapılıyor. Herhangi bir yabancı mecmuada resmi görülmüş ve oradan kopye edilmiş bu binaların, şehrin, şarkın incisi İstanbulun umumî manzarasını bozmadan yaptırmak imkân içinde değil midir?

Daha sonra, mütemadiyen bina yapılıyor. Fakat bahçe? Birçok kimseler bahçe ihtiyaçlarını “sayfiye” ye gitmek manasında anlıyor olsalar gerek ki, şehirde buna lüzum görmüyorlar olacak. F. F. K.

edilen bir menfi şehircilik cereyanlarına fırsat veriyor. General Tefrik Sağlamın düşünceleri doğru. Kendisine bunları söylüyorum.

— Evet, diyor, hemen her yangını bu şekilde yapıyor. Cihangirin bugünkü hali nedir? Taksim meydanı, Nişantaşı Maçka?! Ayaspaşa ve Altıncıdairede mezarlıkları, şehrin manzarasını bozuyor diye kaldırdık. Buralar da şehrin hava menfezleri idi. Şeydiki manzara daha mı iyi?

dıköyden Pendige kadar olan sahiller o kadar mühim değildir. Çünkü hemen bütün Akdeniz böyle sahillerle doludur. Fakat dünyada eşli olmayan ve İstanbulu İstanbul yapan Boğazıdır. Burasını imar etmelidir. Ben kendi hesabıma, Boğazın imarında, geç kalınmış olmasına fevkalâde memnunum. Çünkü, orayı imar edene kadar belki zevkimiz inceliyor ve şimdiye kadar imar namüle yaptığımız zevkizliliğimizi anlamış oluyoruz.

Bir servinin narin manzarası

recilere rasgeline duruyoruz. Bunlar, Ankara toprağı kısırdığı için gölgesine sığındığımız akasyayı inkılâp ağacı sanıyorlar.

Ve aynı yazıda, yine Falih Rıfkı Atay Karacaahmedi "Père Lachaise" e çevireceğiz diyenler için şöyle yazıyor:

İsterseniz, Topkapı Sarayını İngiliz koltukları ile döşeyelim; Süleymaniye minarelerinin tepelerine gotik külâhlar geçirelim; Yeniçeri kıyafethanesindeki modellerin bıyıklarını tıraş ederek kafalarına kışın birer silindir, yazın birer kanotye geçirelim.

tanbula olan aşkını onu mamur görmek arzusunu kâfi derecede göstermez mi?

— İstanbul, her köşesi bir büyük şehir için başlıbaşına bir güzellik teşkil edebilecek olan bu dünyanın en güzel şehrini, halk ve belediye, elbirliğiyle cehennem haline getirmeye uğraşıyoruz.

— Meselâ?

— Belediye de nihayet biz, halktan yapılmış değil mi? Dedelerimizin İstanbulu, bütün eksiklerine rağmen,

relin.

Bu son mülâhazayı biraz hicivli mi buluyorsunuz: Lütfen Karacaahmet tramvay yolundan geçerken, taşında fotoğraf asılı yeni bir mezarla, mavi badanası baklava biçimi yeni bir taşla dikkatle bakınız. Hiç bir hiciv kuvveti, zevksizliğin ve kültürsüzlüğün karanlığına bu kadar inemez.

Bir akasyanın dağınık manzarası

bugünden daha pek çok güzelmış. Biz, onu umulmaz bir hale getirmek, çirkinleştirmek için elimizden ne gelirse yapıyoruz. Bereket versin ki, bu gayretimize rağmen henüz tamamen muvaffak olmuş değiliz.

— Sizce şehrin imarı için ne yap-

degildir. İstanbulun bir milyon nüfusu bile olsa, bugünkü sahası için azdır. Bu derece muazzam bir şehri imar için değil, zannedersen altı milyon kadar olan bugünkü şehir bütçesi, bunun on misli bile yetmez. Yayılma hareketi şehri haraplığa sevk ediyor.

Şehir niçin yayılıyor?

— Acaba bu yayılma hareketinin hiçbir sebebi yok mudur? Meselâ ev, apartıman kiralari gibi?

— Hayır, bugün rağbet gören yerlerdeki arsa ve kira ücretleri hemen hemen şehrin merkezindeki yerler derecesindedir. Bunun bir başka sebebi vardır. Biz... Biraz köylüyüz, şehirden kaçıyoruz, ve yeni köyler yapıyoruz. Meselâ hat boyunda şehir değil, köyler yapıyoruz. Sonra bir de Mecidiye köyü var. Orası da moda oldu. İstanbulu bırakıp şehirden kaçıyoruz. Sebep budur. ve tamamen ruhidir. Bu ruhî sebeplerin önüne geçmek lazımdır. Yoksa, şehrin yayılmağa ihtiyacı yoktur. Zira, İstanbul, iklim itibarile mes'ut bir şehirdir. Diğer şehirler gibi, muayyen ve bir iklime sahip değildir. Meselâ Süleymaniye civarı, yazın Boğaziçi kadar serindir, ve buradan on dakika ilerde olan Soğanağa mahallesinin havası ılıktır. Böylece, bir taraf serin, bir taraf daha mutedil olan tepelerle dolu olan İstanbulda herkes kendine göre bir iklim bulabilir ki, bu, bir nimettir, ve eğer, İstanbulu, biz oturulamıyacak bir hale getirmesek, şehirden kaçmağa ihtiyacı yoktur. Şehri tahdit etmek ve tahdit ettikten sonra imar etmek lazımdır.

Moda semtler

Düşünüyorum. Zaman zaman şu veya bu semt moda haline geliyor, oraya bir hücum başlıyor. Arsa fiyatları yükseliyor, apartımanlar yapılıyor, yüksek kiralarla veriliyor. Bu yeni semt kıymetleniriliyor. Oraya gelenler, muhakkak surette bir başka yeri terkttikleri için, orası kıymetinden düşüyor ve bu, böylece, bir fasit daire halinde, açık göz bir kaç müteşebbisin elinde, istismar

Bu söylediğim yerler, şehrin bugünkü İstanbulun, Şehzadeden itibaren Taksim'e kadar bir çevre içinde olan yeri tahdit edilmiş mütekâsif bir mıntaka olmak üzere kalmak şartile, sayfiye yerleri olması lâzım gelen yerleri idi. Halbuki, bugün Fuatpaşa türbesinde villalara tesadüf ediyoruz. Buna mukabil Ayaspaşa Cihangir, Nişantaşında apartımanlar görüyoruz, ve oraları birer Kuledibi haline gelmiş. O yangın yerlerinden ve mezarlıklardan istifade edemedik, fırsatı kaçırdık. Bereket versin, İstanbul tarafı henüz o kadar feci değil. Vakiâ zevksizlikte karşı taraftan aşağı kalmıyan binalar yok değil ama, bunlar tektük ve küçük şeylerdir. Kaldırılması o kadar güç değildir.

İstanbul, Boğazdır

— Hulâsa olarak, İstanbulun umumî manzarası, sizce nasıl olmalıdır? Ve nasıl imar edilebilir?

— Söylediğim gibi, evvelâ şehirde nisbeten kesif bir mıntaka yapmak lazımdır, buradan imara başlamalıdır. Elektirik, su, gaz, telefon kanalizasyon gibi tesisat yeraltına alınarak ancak buralardan başlanarak yapılmalı. Bundan sonra, en mühim nokta şudur: Boğaziçi. Şehrin Yeşilköye doğru uzanan sahili ile Ka-

lyi ki geç kalmışız ve bundan dolayı hem Belediyeye, hem de Şirketi Hayriyeye teşekkür etmeliyiz. Harp sonu servetlerinin de Beyoğlu taraflarına akmış olması, bu bakımdan bir nimet olarak sayılabilir. Yalnız, Boğaziçi imar edeceğiz diye, iki tarafına birer yol çekmek bence doğru değil.

Boğaz ve Venedik

— Yani?

— Yani demek istiyorum ki, yalılar kaldırılmamalıdır. Herhangi bir talimatname ile yalıları söküp geriye almak doğru olmaz. Zira Boğazın hususiyetini veren bir şey de yalılarıdır. Hem Venedikte kanalların üzerinde cadde yok diye evleri yıkmak kimse-nin aklına gelmiş değildir. Fakat, mütemadiyen de Boğazın kenarlarına yalılar yapılsın demiyorum. Vaziyete göre bazı yol, yalıların önünden, bazan da arkasından geçebilir. Bunu tayin edecek olan zevktir.

Tevfik Sağlam dalıyor, bir müddet düşünüyor ve:

— Dedelerimiz, diyor, muhakkak ki zevk itibarile bizden üstünmüş. Onların intihap ettikleri yerler, en güzel yerler. Niçin kız, onların bu işaretlerine bigâne kalıyoruz.

Evet. Niçin?

Fikret Adil

Bu bina Venediktedir. 1838 de Türkler tarafından bir çarşı olarak yaptırılmıştır. Hiçbir kimsenin aklına, önünde cadde yok diye onu yıkmak gelmemiştir. Ve bu bina el'an mevcuttur, muhafaza edilmektedir.

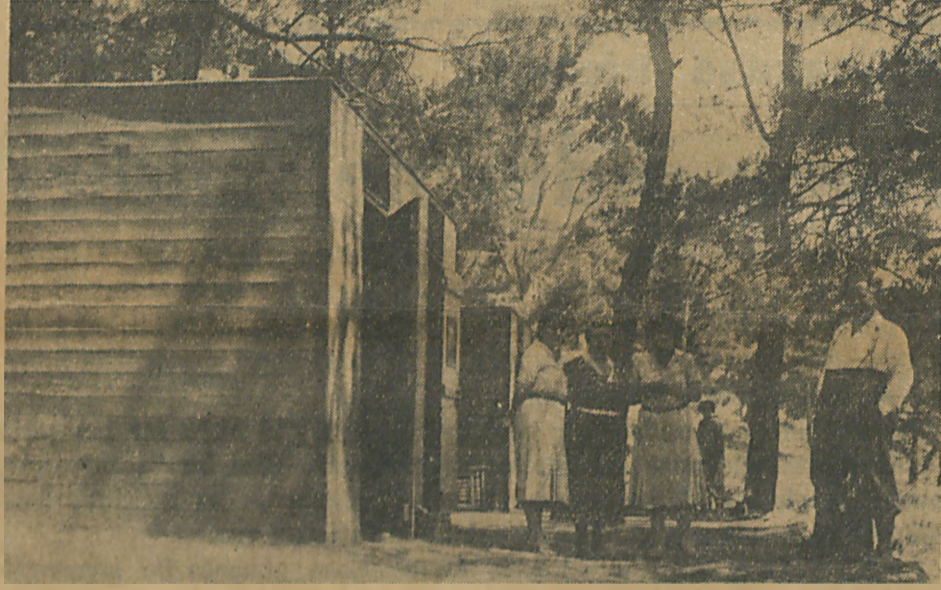

Şehrin bu abide-peyzajını yıkıp yerne bir "Père Lachaise" mezarlığı yapmak istemek Holandada Zuyderze denizini dolduruyorlar diye Halici doldurmağa benzer.

MEMLEKETTE "TAN,"

Yamanlar kampı ...

Bu yıl çok rağbet gören kamp Eylülün 7 sine kadar açık kalacak

Eski İzmir valisi Kâzım Dirik, refikası ve dostları ile Yamanlar kampında

İzmir, (Hususi Muhabirimiz yazıyor) — İzmirin on dokuz kilometre yakınında ve hâkim bir dağın üzerinde bulunan Yamanlar kampı, İzmirin hayat kaynağı bu yıl tam yedi yaşına girmiş bulunuyor. Yedinci yılın faaliyetine Temmuzun birinde başlayan Verem Mücadele Cemiyetinin Yamanlar kampı havaların serince gitmekte olduğu pazarı itibara alınarak ancak beş Eylülü kadar açık bulundurulacaktır.

Yamanlar, bugünkü vaziyeti ile muhitimizin çok alâka gösterdiği ve birçok zayıfların hayat kazandıkları tabii bir sanatoryum olmuştur.

Kampın ilk açıldığında bir hafta gibi kısa bir zaman içinde kadro 150 kişiyi bulmuştur.

Alınan sağlık randımanı da kampa çıkan her vatandaşın sikletinde, neşesinde tamamen kendini göstermektedir.

Geçen yıl kampta bir ay içinde 500 kişiye 7 ilâ 9 kilo alanlar olmuştur.

bir lira gibi cüz'î bir ücret alınmaktadır. Bu yüzden cemiyet her sene en aşağı beş yüz lira açık vermektedir. Bu açık diğer varidatla kapatılmaktadır.

Kamp geceleri bol elektrikle tenvir edilmekte ve geç vakitlere kadar tertip olunan muhtelif oyun ve eğlencelerle oradakilerin hoşça vakit geçirmeleri temin olunmaktadır. Haftanın muayyen iki gününde cemiyetin doktora kampa çıkarak oradakilerin sıhhi vaziyetleri ile yakından alakadar olmakta ve rahatsız bulunanları tedavi eylemektedir.

Kamp, Verem Mücadele Cemiyetinin adını taşımakla beraber hakikatte verem vesair sarı hastalıklarla malûl olanların kampa çıkmalarına kat'iyen müsaade edilmemektedir. Orada, ancak zayıf, yorgun ve istirahat muhtaç yurttaşlar yer bulabilmektedirler.

Kamp asayiş bakımından da ora-

Büyük bir hayvan panayırı açılıyor

Panayırın son gününde güreş'er de yapılacak

M. Kemalpaşa, (TAN) — Burada her sene kurulan panayır için hazırlıklara başlanmıştır. Bu sene panayır 1 Eylül Salı günü açılacaktır.

Panayırda, evvelce olduğu gibi her türlü hayvanat ve ticaret eşyası alışverişi yapılacak ve bir hafta devam edecektir.

M. Kemalpaşa panayırı iyi bir zamanda açıldığından ve eskidenberi şöhret kazandığından büyük bir rağbet görmektedir. Panayırda her yıl binlerce hayvan alınıp satılmaktadır.

Uraya sergi ve ihtisap resmi olmak üzere her sene binlerce lira varidat temin eden panayıra Urbaylık lâzım gelen ehemmiyeti vermekte ve bu husustaki hazırlıklarla alâka ile meşgul olmaktadır.

Panayırın sonuncu günü olan 6 Eylül Pazar günü Gençlerbirliği klübü ile Halkevi menfaatine olmak üzere Bursa İlbay Şefik Soyerin himayelerinde ve İlçebay Fuat Kâmil Erkal'in başkanlığında büyük at koşuları ve pehlivan güreşleri yapılacaktır.

Koşularda kazananlara ve pehlivanlara muhtelif ikramiyeler verilecektir.

Kız kaçırdı

Nazillide bir çapacı kadın öldürüldü

Nazilli, (Hususi Muhabirimiz yazıyor) — Bu hafta Ova köylerinde bir cinayet olmuş, kız kaçırma yüzünden bir kadın öldürülmüştür. Hâdise nin tafsilâtı şudur:

(Hamzalı) köyü tarlalarında pamuk çapalayan amele kadınlar, oğın de tarlada çapa ile uğraşırken

Su şirketi

Vekâlet Belediyeye olan borç miktarını sordu

Kadıköy Su Şirketinin satınalma işi epeyce ilerlemiştir. Nafia Vekâleti Belediyeye gönderdiği bir tezkerede Belediyenin bu şirketten ne kadar alacağı olduğunu sormuştur. Belediye, dün Vekâlete verdiği cevapta on beş bin liralık eski borçtan başka 936 senesi ilk altı aylık Belediye aidatına mukabil de beş bin lira kadar bir alacağı bulunduğunu bildirmiştir.

Malûm olduğu üzere, bu şirketten hükümetin 79 bin, Evkafın da 25 bin lira alacakları vardır. Her iki alacak meselesi şirketle alacaklılar arasında ihtilâf halinde olduğu cihetle iş Devlet Şûrasına intikal etmiştir. Şûra, bu mesele hakkında yakında kararını verecektir.

Resim ve el işi kursu çok rağbet görüyor

Muallimler için Fındıklı mektebinde açılan resim ve el işleri kursu bu ayın 29 unda bitecektir. Bu kursa devam eden muallimler, dün Maarif Müdürlüğüne müracaat ederek kursun çok istifade eylediklerinden bahsetmişler ve bu kursun mekteplerin açık olduğu zaman da devam eylemesini rica etmişlerdir. Bu teklif tetkik edilmektedir.

Diğer taraftan kursa devam eden muallimlerin yaptığı resim ve el işlerinden mürekkep zengin bir sergi bu ayın 30 unda umuma açılacaktır.

Maliye kadrosu bekleniyor

Yeni Maliye Teşkilât Kanununun tatbikatı, bu ay sonunda bitecektir. İstanbul maliye teşkilâtı kadrosunun da bugün gelmesi beklenilmektedir.

Macar Milli Bayramı

Macar milli bayramı münasebetiyle. Ankaranın Macar Elçisi Mariassi bugün saat 11 de Yeniköydeki elçilik binasında şehrimizdeki Macar kolonisinin tebriklerini kabul edecektir. Bu münasebetle yapılacak olan törende,

3 İstanbul

No. 20

Yazan: MİTHAT CEMAL

Ümmi idi amma en okumuş insanlar kadar mukaddesata gülmeyi bilirdi

Macidenin fahişeliği namusuna dokunarak, o, Seni Efendinin yanından çıktuktan sonra bir müddet Sofulardaki bakkal İsmailin dükkânında boğaz tokluguna çalışmıştı; bir tek kurşun birkaç türlü çalmabileceğini esasen biliyordu; bakkalın terzisini sayrede ede bunu bir kat daha öğrenmişti; memurun yakalanmadan rüşvet almak usulüne nahiye müdürü olduğu gün, vali kadar vâkıftı; servetinin cılız kalması memuriyetinin küçük olmasındandı. Umme idi ama en okumuş insanlar kadar mukaddesata içinden gülme- yi biliyordu: Kalın bıyığının ve kat kat sakalının altında ince belli, sivri burunlu, bir musasır edepsiz,, vardı. Ne çare ki hayatta uşak olarak girmek onun en esaslı felâketi idi; nahiyede müdürken, kim sesizlerin yüzüne birkaç türlü suratla bakmak, âciz olanlara - acizlerinin derecesine göre - birkaç türlü sesle bağırarak gibi valilere, mutasarrıflara yakışacak hünerlerle kendisine "cahil ama idare adamı,, de - dirmiştir. Harbi umumide İttihat ve Terakkiye ağzının suyu aktı. Fakat bir türlü oraya "Rıdvan Efendi,, olarak girememişti; onu uşak olarak almak istediler; halbuki o artık yaşlanmıştı: Bir uşak olarak değil, bir efend olarak çalmak istiyordu; ve tabii cemiyete girmedi; ve bu "Rıdvan Efendi" yi Sakallı Vasfi (İtilâf ve Hürriyet) e soktu. Nahiye müdürü Rıdvan Efendi; hükümette otururken alında İngiltere duruyor, sakalından Rusya sarkıyordu; duvara "Kâmil Paşanın İngiltere kralı ile çıkan resmini" asmıştı; bu resmin altında "İngilterenin cematını" nâbin kavuğuna, muhasebecinin gözlüğüne anlatıp duruyordu. Zeki gözleri karşısındakinin çehresinde bu "In-

kılıyor, dağa tırmandıkça bu sıfır kollarında yine bir kaya kadar büyü- yerek, kucagında bu hayal ile gök yüzüne doğru çıkıyordu. Kırmızı yüzün de dişleri muvaffakiyetin şehvetile parlayarak kayayı tam tepeye koyacağı anda kaya, yine fırlıyor, kolları kopmuş iki halat gibi gökte uçuyor, sağır güürtülerle kaya uçuruma yuvarlanıyordu. Yine aynı karanlıkta aynı sıfır!

O, bu sıfırla tam 35 sene uğraştı. Herkesin "benimdir!" sandığı bu umumî kadın; herkesin kucakladım zannettiği bu hissiz taş parçası; orta insanların meçhuliyetini arttıran ve "şöhret" fanilerin idbarını çoğaltan ve gökyüzünde bir cennet arayan bu hırsıcah; bir kelime ile "san'at", bir kelime ile "edebiyat" bu kayaydı. Bu taşı yenemiyordu. Şakaklarında siyah damarlarla, iki koluna iki bacağı ekleyerek bütün vücudü tek bir yumruk kesiliyor, bu yumruktan zavallı uçlar ürperiyor, omuzlarile, çenesile, burnu ile havayı dağın ucuna itiyor, kaya tam gökte duracağı anda yine kollarından fırlıyordu. Bir uçurumda gözyaşı kadar küçük bir nokta!

Bu cüma Adnan Bozdoğan keme- rindeki konakta romanına eğilmiş bu sıfıra bakıyordu. Kocaman bir kitap yazdığını sanan adam arkasında bir tek satır bırakamıyacaktı. Hayvanlar bile bu kubbede nevelerinin seslerini bırakırlardı. Yüzünde bağırarak adamların sayısız buruşukları ile ihtiyarlanan Adnan sessiz çehresini düşündü. Sonra arkasına döndü; hayatına baktı; Başkasının denecek kadar kendisinin olmayan hayatına!

[Arkan var]

Kamp, başbaşa bir alemdir. Elli çadırı ve ikişer kişilik sekiz odası vardır. Her çadırda üçer karyola bulunmaktadır. Kampta 2, 3, 5 ve 1 nisbetinde vazife ve faydaları tamamile birbirinden ayrı bol içme suları vardır. Kimi hazimde, kimi kanı tasfiyede ve kampın faydalarını takviyede yardım etmektedirler.

İzmirle olan irtibat ta çok düzgündür. Yol şikâyet edilmeyecek bir haldedir. Kampa sabah akşam muntazam kamyon seferleri yapılmaktadır. Pazar günleri olunca bir çok İzmirli veyahut aile efradı orada lunanlar sabahki servisle Yamanlara çıkmakta ve orada hiç olmazsa bir gün akşama kadar kamptan istifade etmekte ve haftanın yorgunluklarını izale etmektedirler. Burada geçiş şartları da düzene konulmuştur. Aşağı yukarı hiç bir külfet ve zahmete ihtiyaç kalmaksızın istenilen herşey bulunmakta ve ucuzca alınabilmektedir.

Kampın açıldığı tarih olan bir Temmuzdan bugüne kadar 250 kişi gelmiştir. Halen kampta seksen kişi vardır. Kampta yiyecek servisi tamamile sıhhi bir kontrole tâbidir ve yine sağlık esaslarına göre tanzim edilmiştir, günde dört defa yemek verilmektedir. Karyolalı çadırlar ve bu dört defa yemek için ancak günde

dakileri tamamile tatmin edebilecek halde olduğu gibi Yamanlar İzmirle telefonla da bağlanmış bulunmaktadır.

Bartın panayırı

Bu sene panayır için hazırlık yapılıyor

Bartın, (TAN) — Üç senedenberi Bartın'ın koşu yeri olan Ömer tepesinde kurulan panayır bu sene de 7 Eylül Pazartesi günü başlayarak beş gün devam edecektir. Kurulduğu günden beri çok rağbet gören panayırda bilhassa hayvan alım satımı manifatura ve emsali eşyalar üzerinde birçok satışlar yapılmakta, Devrek, Kastamonu, Çerkeş diğer civar kazalardan da alıcı ve satıcı gelmektedir. Panayırın bu sene diğer senelerden daha fazla rağbet görmesi için alâkadarlar şimdiden çalışmaya başlamışlardır.

Burdur belediye reisi yaralandı

Burdur, 19 (Hususî muhabirimizden) — Bu gece, belediye reisi Rıza Erdem, başkası zannile atılan bir kurşunla başından yaralanmıştır. Kurşun operatör Zekâi tarafından çıkarılmıştır.

(Hamzallı) dan Gök Hüseyin oğlu Ali yanında arkadaşı Çam Ali oğlu Mehmet olduğu halde çapa tarlasına gelmişlerdir. Ali derhal işçi kadımlar arasındaki 20 yaşlarında Hediye'yi kaçırmak maksadile üzerine çullandı. Tehlikeyi sezen çapacı kadınlar, hemen kızın etrafını kuşatmışlar, çapkınların elinden kurtarmak istemişlerse de Ali arkadaşı Mehmedin de yardımile Hediye'yi yakalayıp götürmeye başlamışlar...

Amele kadınlardan ve Hediye'nin ev komşusu olan Çalık Mehmedin Ayşe, kızın kaçırılmasına tahammül edemiyerek "nereye giderseniz geleceğim,, diye arkalarından koşmaya başlayınca Ali arkadaşı Mehmedin tabancasını alarak Ayşeye ateş etmiştir.

Hediye yüzünden Ayşe ölmüş, Ali de tevkif edilmiştir.

Bebek sergisine rağbet

Kızılay Cemiyeti tarafından Tak-sim bahçesinde açılan Arslulusal Bebek sergisi gün geçtikçe rağbetini arttırmaktadır.

Son günlerde İspanya, Fransa, Litvanya, ve Almanyadan 20 ye yakın bebek gönderilmiş, bu suretle sergi bir kat daha zenginleşmiştir.

Peşteden gelmiş olan Macar gazeteciler de hazır bulunacaklardır.

Yalovada balo

Dün gece Yalovada Tefvîk Rüştü Arasın himayesinde bir balo verilmiştir. Baloda Başvekil İsmet İnönü ve Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ve birçok zevat bulunmuş, balo çok güzel olmuştur.

Hususî bir vapur davetlileri İstanbul'dan Yalovaya götürmüş ve sabah leyin getirmiştir.

Ziraat Enstitüsü talebesinin tetkik seyahati

Zonguldak, 19 (A.A.) — Ankara Ziraat Enstitüsünden 66 kişilik bir talebe grubu öğretmenlerle birlikte dün Safranbolu ve Filyos üzerinden Zonguldağa geldiler. Maden mektebinde misafir edilen talebeler Havzadaki maden bölgelerini gezdiler. Dün Halkevi tarafından konuklarımız onuruna yüz kişilik bir çay verildi. Halk evleriyle samimî hasbihaller yapıldı. Gece de hükümet bahçesinde Halkevi müzik kolu misafirlerin iştirakile milli oyun ve eğlentiler tertip edilmiştir. Misafirler Zonguldağın sanayileşme yolundaki ilerleyişinden ve gördükleri içten alâkadan çok memnun kalmışlardır. Misafirler bugün Samsuna hareket etmişlerdir.

Balıkesirde spor birincilikleri yapıldı

Balıkesir, (Tan) — Atletizm, voleybol, bisiklet birincilik yarışları çok büyük bir muvaffakiyetle sona ermiştir. Birincilik kazananlara ilbay Salim Gündoğan tarafından hediyeleri verilmiştir. Yukarıki resim, gençlere hediye tevzii merasimini gösteriyor.

MEKTEP MÜŞKÜLLERİ

Erkek Muallim Mektebi

Feriköyünde Hüseyin Tanşu imzasile:

Geçen sene ortamektepten mezun oldum. Leyli olarak Muallim mektebine girmek istiyorum. Şeraiti nedir?

Cevabı: Erkek Muallim mektebinin 200 mevcudu olduğundan bu sene mektebe yeniden talebe alınmıyacağına mektep idaresinden öğrendik. Binaenaleyh sizin için taşrada bulunan muallim mekteplerinden birine başvurmaktan başka çare yoktur. Eldirne, Konya, Adana, Balıkesir, Trabzon, ve Erzurumda leyli muallim

lim mektepleri vardır.

Polis olmak isteyen bir genç

Fatihte Göçmen imzasile:
Polis mektebine girmek istiyorum. Ne suretle kaydedilebilirim?

Cevabı: Polis mektebine girebilmek için evvelâ polis kaydedilmek ve bir müddet bu meslekte hizmet etmek lâzımdır. Polis kaydedilenler sıra ile mektebe gönderiliyorlar. Kilonuzun düşük olmasından dolayı mesleğe kabul edilmemeniz sizi ümitsizliğe sevketmesin.

Henüz otuz yaşında bulunuyorsunuz. Vücudunuza biraz bakacak olursanız, polis kaydedilmek için lâzım gelen kiloyu elde etmiş olursunuz.

kiyordu; bu gözlerden ilk zamanda sakallı Vasfi bile korkmuştu; bu derece korkunç sükût eden komitecinin bu derece natuk olan gözleri, Hürriyet ve İtilâfın merkezinde bile yoktu; Sakallı Vasfi kendi eliyle yarattığı bu rakipten kurtulmak için onu bu nahiyeye müdür yaptırmış; o, bunu küçük bulunca Sakallı Vasfi nahiyenin ne kadar hükümetten korktuğunu anlatmış "bir seneye varmaz, han, hamam alırsın,, demişti.

Rıdvanın karnı doyduktan sonra bir çocuğu olmuştu: "Bayram"!.. Rüyalardaki bir taraflı heyecandan doğmuş gibi cılız bir çocuk. Rıdvanın ihtiyarlığı kendi suratından ziyade çocuğun yüzünde duruyordu. Bu çocuğu "Robert Kolej" de okutmak için Rıdvan şimdiden para biriktiriyordu. Kolejin bir kısım taksitleri şimdiden Bankada idi.

Uşak Ahmet davasına, Sakallı Vasfi, daha başka şahit düşünürken Avlonyalı Rıdvanı hatırlamakla onafak bir iyilik etmiş oldu: Adnandan alınan yirmi beş lira, bankadaki kolejtaksitlerinin yanına konuldu. Bedava olmayan bu yalancı şahide Adnanın hırsı canı sıkıldı, fakat bu fak kedere alıştı; hem Adnan düşünüyordu: Bu Arnavut Rıdvan çok iyi şahit olacaktı; Arnavut telâffuzile söylediği türkçe mahkemede mertliğini arttıracaktı; Arnavut Rıdvan, kâtip Salihe teşekkür ederek giderken Adnan, küçük bir kahkaha gibi öten çingirakla kâtibi çağırdı:

— Salih Efendi, bak bana!.. Hüsvre vin şahitliğine artık hacet kalmadı. Zaten herifin namussuzluğu, çehresinden fazla belli oluyordu. Mahkemeye şüphe gelebilirdi. Onun yerine Rıdvan şahitlik eder.. Bunun edepsiz olduğu yüzünden pek belli olmuyor değil mi?.

Kâtip Salih güldü:

— E fazla dikkat edilmezse farkedilmiyor!.

Sisyphe kayası

San'at bir kayaydı; Adnan romanında bu kayayı bir dağın tepesine çıkarmaya çalışıyor, kaya, dağın ucuna yaklaşırken Adnanın ellerinden kopuyor, yuvarlana yuvarlana bir uçurmun dibinde duruyordu: Bir karanlılığın koynunda bir sıfır!

Adnan yeni baştan bu sıfırı koca

Düzeltilme

Dünkü tefrikanın 30 uncu satırındaki (faziletle) kelimesi (fazilete) olacaktır. Ve 37 inci satırındaki (yarım saat sonra dövdüştüler) ibaresi (yarım saat sonra düştüler) suretinde düzeltilecektir.

Sıhhat Bakanının tetkik seyahati

Konya ve havalisinde yerleştirilmiş olangöçmenlerin vaziyeti iyidir

Konya, 19 (Tan) — Sağlık Bakanı Doktor Refik Saydam Cumrada yerleştirilen göçmenlerle görüşmüş onlara hükümeti.. prensiplerini anlatmıştır. Bakan, oradan Okçır köyüne giderek yeni yapılan göçmen evlerini görmüştür. Burada hemen ziraa-te başlanması için Çumradaki traktörlerin kiralanarak göçmen tarlalarında çalıştırılmasını emretmiştir. Doktor Refik Saydam oradan Konyaya dönmüş ve Parti merkezinde biraz dinlendikten sonra Atıspor klübünde verilen ziyafette bulunmuştur. Bakan göçmenlerin vaziyetinden memnundur.

CİLDİNİZİ

Tehlikeden koruyunuz

Herhangi bir kremin onalüzumu olan gıdayı vereceğini zannediyorsanız bu tecrübe size pek pahalıya mal olabileceğini derhatır ediniz. Hiçbir krem size Krem Pertev kadar sadık kalamaz

Dr. NACI S. SOMERSAN

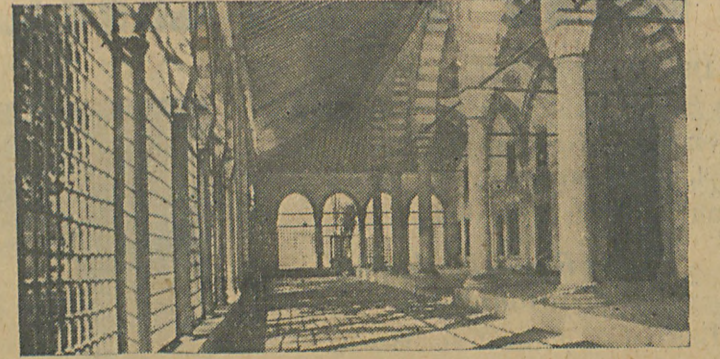
Çocuk Hastalıkları Müttehassısı
Şişli, Halâskârgazi, Meşrutiyet Apr.
kat 2, No 5

Her gün saat 3-6. Telefon 42493

İSTANBUL

Yeni şehri yapmak,
âbideleri korumak

Emri vakilerle plânı bozmıyalım

Istanbul âbidelerini iki kısma ayırmak lazımdır:

1 — İnşa âbideleri: Camiler, çeşmeler, surlar, medreseler, türbeler ve saire.

2 — Manzara âbideleri: Karacaahmet, Eyüp, Boğaziçinin, Adaların bazı parçaları ve saire...

Bunlar ecnebiler tarafından kolayca gezilecek yollarla merkez mahallelere ve ana caddelere bağlanmalıdır.

Oraya giden yolların genişletilmesi şart değildir. Şimdilik muntazam olması kâfidir.

Bu âbidelerin etrafı mümkün mertebe açılmalı, inşa ve manzara âbideleri yeni inşa ve tarh bid'atlerinden korunmalıdır.

Bütün bu esasların hücumunda hiç kimse tereddüt etmemektedir. Fakat niçin tatbikata gelince bu esaslara riayet edilmiyor?

Istanbulda yeni binalar yapılmasını kim istemez? Yeni binalar şüphesiz yeni mimari üsluplarından olacaktır. Lâkin yapılan yeni bina, eski bir binaya veya bir manzaraya hiyâyet etmemelidir. Eğer yeni binanın onların yanında yapılmasında zaruret varsa, onlara uymalıdır.

Eski Şeyhislâm Kapısının yerinde yeni yapılan bina kendi başına güzeldir. Fakat onu Süleymaniye'nin yanına yaklaştırıyor musunuz? Halbuki aynı bina serbest bir yerde pek güzel olur ve İstanbulda zenginleşir.

Bu resim 1867 senesinde çıkan "Ayine-i Vatan" isimli haftalık mecmûdan alınmıştır. Şimsiz üzerine hakkedilmiş olan bu resimde, o zamanın İstanbulun görüyorsunuz.

Plânı bir kişiye bırakmak hatadır

Istanbuldan Osmanlı-Türk damgasını söküp kaldırmak kabil değil

— İstanbul hakkında ne denir? Güzel şehir.. Her tarafı güzel, belki dünyanın en güzel şehri.. Bunu da herkes bin defa söylemiş..

Salâh Cimcoz, İstanbul sayıladı. İstanbul Halk Partisinin toplantı salonunda bir köşedeyiz. Kendisinden rica ettiğim mülâkatın sebeplerini söylüyorum. İstanbul hakkında münevverlerimizin, san'at severlerimizin fikirlerinin ne kadar kıymetli olacağı ni, şehir plânının yapılmak üzere

Istanbul Güzelleşebilir mi?

Bütün şehirlerimizde imar ve belediyecilik zihniyeti aynıdır

Çok iyi gören, duyan, anlıyan, memlekete yarıyan ve yaramıyan çok iyi ayıran sayın edip ve muhterem sayılamız Falih Rıfkı Atayın değerli yazısını (TAN 6-8-936) okuduktan sonra şehirlerimizin kurtulması, imar edilmesi, güzelleşmesi hususunda tekrar ümitlere düşmemek kabil midir? İşte yine bu tatlı hayal peşinde koşmak hevesi geldi; yine söylemek, yazmak lazım.

Üstat diyor ki: "İstanbulda fena ve çirkin yapılan her şey bir gün yıkılacaktır." Fakat iyi ile fenayı, çirkin ile güzeli kimler, hangi gözle ve hangi ölçü ile ayıracaklar? Ne zaman ve nasıl yıkacaklar? Bu soruların cevaplarına maddi bir şekil vermek sırası geldiği zaman milyonlar sarfederek imar namına diktığımız çimento ve demir duvarların kalkması için milyarlarca çıkan müthiş rakamlar karşısında kalmamız korkusu yok mudur?

Zihniyet meselesi

Bugünkü kanunî teşkilâtımızla belediyelerimizin şehircilik bakımından neler yapabildikleri meydandadır. Böyle giderse nereye varacağımızı göz önüne getirmek te

ne kabilse yapılmış ve yapılmaktadır.

Çanakkalede tam iskele başında, şehrin mühim iki caddesinin birleştiği bir noktada oldukça geniş bir meydan bırakmak kabil. Belediye burada kendi binasını kurmakla iktifa etmemiş, tam caddenin denize açılacağı noktada bir de belediye gazinosu diye son bir engel dikmiştir.

Tekirdağında, ana caddeden, denizin çok iyi görünebileceği biricik tepye dosdoğru giden bir tek yol vardır. İşte bu yolun tam denizi görebileceği noktasına vali konağı yapılmıştır. Halbuki bu vali konağını, denize olan manzarasına hiçbir halel getirmeden ya sağa veya sola yapmak ve burada şehir için, şehir halkı için denize kadar uzanan çok güzel meydan ve park vücuda getirmek, hem de kolay ve ucuz vücude getirmek kabil.

Istanbulda da aynı zihniyet hâkimdir. Belediye, harp içinde herhangi bir vesile ile istimlakler yapılarak kendi binası önünde açılan bir meydanı, denizi de görebilecek bir hale getireceğine daha dün tekrar mahalleye çevirdi. Bunu yaparken Babıâlıdan gelen caddenin olsun, dosdoğru gideni bırakmadı. Tam karşısına

di. Şimdi, ikisi de çirkinleşmiştir. Niçin bu hususlarda Prost'un reyini almıyoruz? Niçin yeni plân, telâfi imkânı olmayan emri vakîlerle şimdiden bozuyoruz?

Bizce, yeni plân yapılanaya kadar, yeni inşaatın imkân olursa durdurulması, imkân olmadığı takdirde titiz bir kontrolle tâbi tutulması lâzımdır.

Istanbul Sayfayı Salâh Cimcoz

bulunduğu bir sırada...

Derhal söze başlıyor:

— Plânı, diyor, bir kişiye bırakmak hatadır.

Istanbul öyle bir şehir ki, onun plânını yapmak için yalnız şehirci olmak kâfi değildir. Memleketi seven, tanıyan bir tarihçi, güzel san'atlarla meşgul bir ehli san'at ve buna benzer birçok kıymetli adamlar toplanıp münakaşa etmeli ve plân işini tesbit etmelidir.

— Sizce plânda dikkate alınması lâzım gelen şeyler nedir?

— İstanbulda iki büyük imparatorluk teessüs etmiştir. Şimdi de Cümhuriyet devrindeyiz. Bu üç tipin İstanbulda yaşatılması şarttır. İstanbul bugünkü vaziyeti ile Osmanlı Türk şehridir ve burada Türklük o kadar kuvvetli teessüs etmiştir ki, bir iki âbide müstesna, Bizansı bulmak için muhakkak hafriyat yapmak lâzımdır. Bizans, Osmanlı Türkün âbideleri yanında toprak altına girmiştir ve İstanbulda Osmanlı Türk damgasını silmek kabil değildir. Son Rusya seyahatimde, Moskodan Leningrada gittim ve avdetim

Bu gördüğümüz ve yeni yapılan bina, bir güzel manzaranın önüne dikilmektedir. Bu bir bid'at değil midir?

de dedim ki:

“— İki asır uğraşsanız Peterburgun Leningrat yapmazsınız, çünkü orası Çarlık payitahtı idi, bütün binaları, âbideleri ile yaşıyor.,,

Biz de, iki asır çalışsak, İstanbulu Osmanlılıktan çıkaramayız. Bu hakikat, Ankaranın payitaht olarak intihabındaki isabeti gösterir.

Eskiden de mebus olan İstanbul sayılamın, İstanbul hakkındaki hükümleri çok kat'i, idi. Onları öylece kabul ederek İstanbulun imarının nasıl ve ne şekilde kabil olacağını sordum:

— Evvelâ, dedi, İstanbul cihetinden başlamalı ve bir muntaka tahdit ederek orayı imar etmeli ve merkez-

den daireye büyüyerek, fırsat buldukça imar etmelidir.

Fakat dediğim gibi, imar işini bir yabancının eline bırakmak doğru olmaz. Meselâ Prost, bir plân yapsa ve plân icabınca açılacak bir sokak gelip Süleymaniye'nin duvarına dayanrsa, o duvarı yıkar.

— !!?

— Evet, çünkü lisanımızı ve Süleymaniye'nin lisanını ölmez, fakat meselâ Fransada Notre Dame'ın lisanını bilir, ona dokunmaz. Bunun için, onun yanına, yukarıda da söylediğim gibi, İstanbulu seven ve anlayanlardan terfik etmek lâzım. Şüphesiz Prost, büyük bir şehircidir, fakat dediğim şekilde bir plân yapılmadan, İstanbulun bir taşına bile dokunmak günahdır. Meselâ, bakınız. Eski Cihangir ne hale geldi? Görünce insanın ağlayacağı geliyor. Yeni binalar yapacağız, binaenaleyh imar edeceğiz, diye berbat oldu ve levantin oldu.

Levantin Beyoğlu, dargın imiş gibi, arkasını en güzel manzaralara, denizlere çevirmiş. Halbuki Türkün yaptığı Cihangirin bütün pencereleri denizlere, güzel manzaralara açtı. Bugünkü Cihangir tamamen aksi ve levantin Beyoğlunu örnek almış... Şu rası muhakkak ki İstanbuldaki eski Türkler zevk itibarıyla levantinlerden çok yüksekmis.

— O halde, onların imar hareketlerini birer işaret, birer nümune olarak alamaz mıyız?

— Alabiliriz. Fakat ben, bunların ilmi olduğuna kani değilim.

— İstanbulun kara ve deniz methalleri nereleri olmalıdır?

— Bugünküler iyi. Bilhassa deniz methali. Tabii bunu güzellik bakımından söylüyorum. Ticari olup olmayacağını bilmem. Durunuz aklıma, buna müteallik bir fıkra geldi. Umumi Harpte, Alman sefiri Meternik beni Tarabyada öğle yemeğine davet

linciye kadar bu plânı tatbik edilecek saha kalmıyacaktır. Ne genişletilebilecek cadde, ne açılacak meydan, ne işe yarayacak bahçe ve park bulunamıyacaktır. Şehir yüzümüzi kızartan yapılarla dolacak, fakat içinde medeni insanlara yarayış tarzda oturulabilecek mesken bulamıyacağız.

Bu elim halden dolayı mes'ul aramak boşdur. Tenkit bile haksızlıktır, denilebilir. Bunun için meseleyi daha ziyade âdet, zihniyet ve biraz da teşkilât bakımından tetkik etmek bana daha doğru gibi görünüyor. İstanbul ne kadar Konyaya benziyorsa, Edirne de o derece İstanbula benzer. Çünkü — Ankara müstesna — bütün şehirlerimizde imar ve belediyeçilik zihniyeti birbirinin aynidir. Taşra şehirleri İstanbulu ne kadar taklit etmeğe yeltenmişlerse, İstanbul da onlara uygun düşmek için o derece gerilemiştir. Bu daima böyle olmuştur ve hâlâ da böyledir.

Birkaç misal

Deniz kenarındaki şehirlerimizi ele alalım. Dere, nehir, göl, deniz, elhasıl su manzarası bir şehir için en büyük bir servet sayılır. Bizde bu serveti şehirden, şehri de bu servetten ayırmak ve mahrum etmek için

etmişti. Güzel bir haziran günü idi. Gittim. O gün, Almanyadan bir kâtip gelmişti ve sefiri görmek üzere Sirkeçiden istimbolla, daha şehre çıkmadan, Tarabyaya geldi, sefiri görür görmez, elini sıktı, ve:

“— Eger, dedi, İstanbulu görmeden ölseydim, gözüm arkada kalırdı.,,

Sonra, kâtipin aynı hissi muhafaza edip etmediğini bilmem, fakat şehrin pisliğini görünce muhakkak değişmiştir. Diyeceğim şu ki, İstanbulun en güzel tarafı, denizidir, ve deniz methalidir.

Bunları söyliyerek Bay Salâh Cimcoz ayağa kalkmıştı, beni teşyi ederken:

— Herşeyin başı zenginlik, diyor, imar için zenginlik lâzım... Halkın ve belediyenin...

Fikret Adil

binalar kurdu.

Taksim meydanı gibi İstanbul için şehircilik bakımından kıymeti rakamla ifade edilemeyen bir “plato” ya daha dün yeni apartmanlar yapıldı. Ayaspaşanın feci haline belediyenin de şaşığın şüphe etmiyorum. Hemen hemen bir tek noktadan deniz görülemeyecek bir koridor haline geldi. Caddenin eski genişliğini bile çok gördük. Aşağıya doğru inerken Alman sefaretini binasını geçtikten sonra bunu yarıya indirdik. Tam yol ortasına bina kurmadığımız şükür. Hoş, Beyoğlunda bunun da nümunesi var: Telgraf sokağında.

İstanbul için bir tek ümit kalmıştı: Yamaç, dere, uçurum gibi yerlerde kolayca inşaat yapılamadığı için bunların boş kalması ve denizin buralardan olsun görünmesi.

Bu son ümit te elden gidiyor. Bostanlara doğru sarkan Maçka hudutlarını bırakalım. Taksim bahçesi ile kışla arkasında galiba “Panorama,, ismini taşıyan bahçeli bir gazino vardır. Taksim bahçesinde olduğu gibi burada da önündeki uçurumdan dolayı denizin güzelliğini görebilirsiniz. Şimdi gidiniz ve görünüz: Uçurumun içinden gratte ciel gibi binalar yükseliyor.. Bir iki seneye varmadan bu duvarın Taksim bahçesi önüne doğru yürüyeceğine yüreğiniz kan ağlıyarak hükmedersiniz...

Müstacel çare lâzım

Ümitsizliğe kapılmamak, meymun olmamak mümkün müdür? Her bakımdan emsalsiz bir şehir olabileceğinde dünya şehircilerinin müttetik buldukları şu biçare İstanbulun belki asırlarca düzelemeyecek bir hale getirilmesindeki kabahat kimdedir? Bu inşaatı müsaade eden belediyede mi? Yoksa belediye de bizim gibi elem ve ıstırap içinde kıvrandığı halde elindeki nizam ve kanunlar buna mâni olmağa mı kâfi gelmiyor? İşte benim anlıyamadığım ve halledemediğim nokta burasıdır. Bu hal edilmeyince ve buna pek müstacel bir çare bulunmazsa İstanbulu güzelleştirmek şöyle dursun. bir şehir diye kurtarmak imkânı bile tehlikeye düşer fikrindeyim.

V. Birson

Bu önde gördüğümüz bina başlıbaşına güzeldir. Fakat Süleymaniye'nin yanında hem bu güzelliği kaybolmakta, hem de en büyük âbidelerimizden birini tamiri ancak kazma ile kabil bir şekilde k a p a t m a k t a d ır .

Dil kurultayında çalışmalar

Dünkü Dil Kurultayı toplantısının da Başkan celseyi açtıktan sonra Sekreter Esmâ Nayman, bir gün evvelki toplantının zaptını okudu. Bu za b i t umumiyetle tasvip edildi.

Hasan Reşid Tankut'un hazırladığı tez

Başkan sözün Profesör Hasan Reşid Tankutta olduğunu söyledi. Profesör, dilin menşei ve güneş - dil teorisinin ana vasıfları hakkındaki tezini okumaya başladı. Celsenin birinci partisini tamamen, ikinci partisini de ekseriyetle dolduran bu tezin hulâsası şudur:

"Beşer medeniyetini kuran biricik amil, panse mübadelesinin doğurduğu âmil, yani lisandır. Kafalar işlemeye başladığı zamandır ki manalı söz parçaları fırlar. Bu ses parçaları, insan gibi gören, anlıyan, ve çoğalan varlıklardır. Duyduğunu başkasına duyurmak hırsı her ihtiyacın üstünde idi. Bunun için fikir alışverişi başladığı gün lisana Allahlık payesi verildi.

19 üncü asrın ikinci yarısında dilin menşei meselesi bütün garpta büyük bir münakaşa mevzuu oldu. Nihayet ilk menşe hakkında fikir yürütmekten vazgeçildi ve tetkik mevzuu ikiye bölündü:

1 — Sırf lengüistik ve yaşayan dil psikolojisi,

2 — Prehistorik, antropolojik, lengüistik.

Bütün bu tetkiklerin ve onların doğurduğu neticelerin sonunda ve bizim inancımıza göre hepsinin önünde ve üstünde yeni bir mektep daha teşekkül etmiştir ki onun dayandığı teoriye güneş - dil teorisi namını vermekteyiz.

Güneş - Dil teorisinin karakteristikleri

Bu teorisinin karakteristikleri şunlardır:

Dil menşei aramak yolunda antropolojiktir. Dil inkışafı bahsinde psikolojik, fonetik bahsinde biyolojik, dil esas olarak kabul etmiştir. Bütün zamanları ve yerleri, bütün dillerle birleşik olarak tetkik edilmeye çalışılmaktadır. Dil teorisinin

Sabahat Turkey tezini anlatırken

gışmeleri kat'i olarak ve kategori halinde tesbit ettiği yazmıştır. Kategorilerin beşer konusunu kendi aralarında olduğu gibi kategoriler arasında da yer değiştirebilirler. Çünkü kategoriler fonemleri gırtlaktan dudak ucuna kadar kademe kademe götüren antroposikolojik bir terbiyeye tâbi tutulmuştur.

Paleo-sosyolojiden tarihî sosyolojiye kadar insan pansesinin eşya ile anlaşılmasını adım adım takip etmiş oluyoruz. Bize bu imkanı vermiş olan güneş - dil teorisinin bu tezde ancak üç karakteristiğine temas etmiş bulunuyoruz:

1 — Güneş - dil teorisi, dil menşei aramak yolunda antropolojik, yani insan yaşayışıyla beraberdir

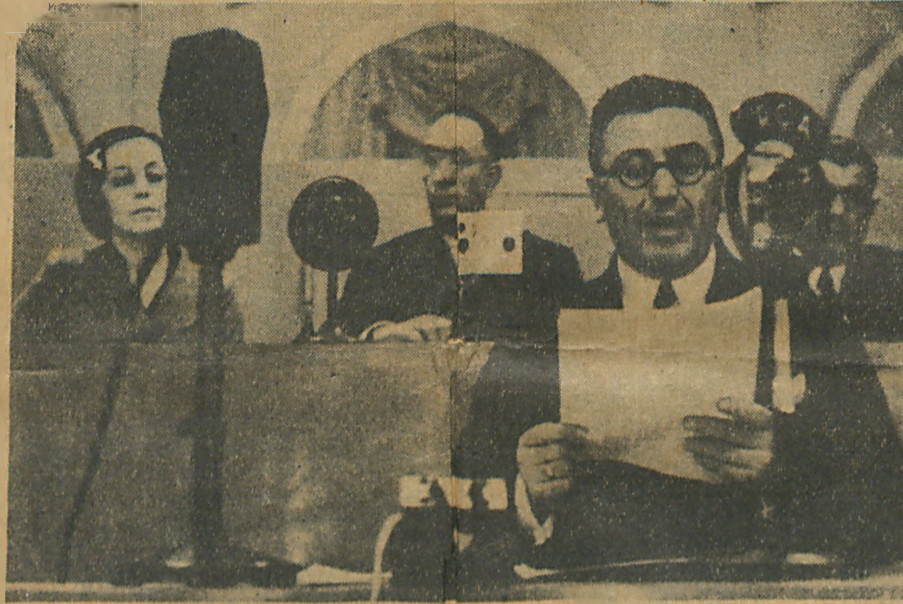
2 — Dilin kurulması meselesinde paleo - sosyolojiktir.

3 — Dilin inkışafı bahsinde psikolojik, sosyolojiktir.

Güneş - dil teorisi, nasıl dillerin en eskisi bulunan sümerce ile Türk dillerinin en müstakil ve en uzakta kalmış olanı yakutçayı garbin morfolojisine ve en çok değişen dillerine bağlayabilirse, böylece bazı mülahazalar dolayısıyla dar ve verimsiz kalmış olan lengüistik kaideleri üstüne çıkararak dil tetkik ilmini hakiki ve aydın mecrasına sokabilecektir.

Güneş - dil teorisinin üçüncü bir Türk dili göydelenerek milletlerarası

Komisyonlarca çalışmalar Ahmet Cevadın tezi çok aâka uyandırdı

Hasan Reşid Tankut tezini izah ederken

Üçüncü Dil Kurultayının umumî toplantısından evvel, sabahın onundan itibaren, muhtelif teknik ve idari komisyonlar içtima etmişlerdir.

Bu komisyonlar içinde, mesaisinin çokluğu ve ehemmiyeti noktasından en ilerde olanı "Güneş - Dil Teorisi ve dil karşılaştırmaları komisyonu" dur. Kurultayın müzakerelerine iştirak etmek üzere şehrimize gelen ecnebi âlim ve profesörlerin hepsi bu komisyona dahil bulunmaktadırlar.

Bu komisyon dünkü toplantısında Profesör Ahmet Cevat Emre'nin tezini tetkik etti. Bizzat Profesör tarafından izah edilen bu tez, komisyonda büyük bir ilim hâdisesi olarak telâkki ve kabul edildi. Ecnebi profesörler bu teze alâkadar oldular ve birçok notlar aldılar.

Toplantıdan sonra, tezi hakkında izahat istiyen bir muharririmize, Ahmet Cevat şunları söylemiştir:

"Üçüncü Dil Kurultayının umumî toplantısından evvel, sabahın onundan itibaren, muhtelif teknik ve idari komisyonlar içtima etmişlerdir. Bu komisyonlar içinde, mesaisinin çokluğu ve ehemmiyeti noktasından en ilerde olanı "Güneş - Dil Teorisi ve dil karşılaştırmaları komisyonu" dur. Kurultayın müzakerelerine iştirak etmek üzere şehrimize gelen ecnebi âlim ve profesörlerin hepsi bu komisyona dahil bulunmaktadırlar. Bu komisyon dünkü toplantısında Profesör Ahmet Cevat Emre'nin tezini tetkik etti. Bizzat Profesör tarafından izah edilen bu tez, komisyonda büyük bir ilim hâdisesi olarak telâkki ve kabul edildi. Ecnebi profesörler bu teze alâkadar oldular ve birçok notlar aldılar. Toplantıdan sonra, tezi hakkında izahat istiyen bir muharririmize, Ahmet Cevat şunları söylemiştir:

makale serilerini de bu meyanda dikkatle okumuştum. Bu itibarla nazariyeye yabancı değilim. Ben bu teoride Türk milletinin geniş dehasını görüyorum. Hiç şüphe yok ki, birkaç senelik kısa bir müddet içinde ilim dünyasında yerini alacak semerelerini verecektir...

İtalyanca ve Lâtince Profesörü Eziyo Bartolini de şunları söylemektedir:

"— Güneş - Dil Teorisi hakkındaki kanaatim, bu teorisinin ilim âleminde bir hâdiseye olacağı şeklindedir. Bugünkü komisyon toplantısında Profesör Ahmet Cevad'ın bir tezini dinledik. Bu tez, birçok noktalarda, benim de taavünlü etmiş kanaatlerime tam bir intibak arz ediyordu...

Lûgat ve filoloji komisyonu

Komisyon mesaisine dün de devam etmiştir. Birçok etütler gözden geçirilmiş ve mazbata muharriri Kâ-

3 İstanbul

No. 27

Yazan: MİTHAT CEMAL

Karısının bu merhameti ne fecidi! Adnan hasta olduğunu bir türlü unutamıyordu

Süheylâya gelen misafirler! O kadar manasız kadımlar ki kaçgöçün ufak evlerde bile azaldığı İstanbul'da, bu kocaman konakta bu kadımları Adnana göstermekten Süheylâ utanıyor.

Bir taraftan da İttihat ve Terakki dağıldığı gün denberi Adnan arkadaşsızdı. Lûtfâ benziyen selâmlardan, iane gibi "emri hayır" edalı vefakârlıklardan kaçıyor. Onun için bu kocaman konak hergün boş. Bunu doldurmak için karı koca çok yoruluyorlardı. Vorulmamak için çok genç olmalıydılar. İnsansız denizleri, şehirsiz ufukları, sessiz kocaman evleri tek başlarına dolduran çiftlerin adı "yirmi, yirmi beş yaşındaki karı koca"lardır.

Sonra bir de Belkisi düşünüyordu: O yatakta bile o kadar Adnanın değildi ki, Adnanın aşkı hiran kadar acıydı; ve o kadar çok acıydı ki nihayet tatlıydı. Halbuki şimdi Adnanın kolları her gün Süheylâ ile doluydu. Aşkî bitmekten kurtaran "şüphe", Süheylâ ile Adnanın yatak odasında yoktu. Aşkî "her günkü akşam yemeği" olmaktan kurtaran "sevilmemek korkusunu" kocasına vermedi Süheylâ bilmiyordu.

Sonra Süheylânın giyinmek zevki! Bu, yüксеle yüксеle nihayet Prenses Bahirenin zevkine varabilmişti. Ondan ötesini bilmiyordu. Halbuki bu zevkin ilerisinde, bitmiyen ilerisinde Belkis vardı. Süheylânın garnitürleri, düğmeleri, tokaları sanki fiyat etiketleriydi. Bu süslerden Süheylânın kaç paraya giyindiği anlaşıyordu; o kadar! Sonra karı kocanın sıcak yatağını hayatın her köşesine uzatan lâubaliliğe bir avuc yer

karanlık azaldı; Süheylâ yavaş yavaş uyandı. Yatağında kocasının olmadığını gördü; öyleyken, yine başını kaldırarak baktı; terli yatağa Adnanın kafasından ıslak bir çukur duruyor; yorganı da tekrar okunacak kitap sayfası kadar kıvrık.

Odadan yavaş yavaş çıktı. Sofada elektrik ampülü sirayetsiz ziya ile yanıyor: Nokta gibi. Kocasının açtığı elektrikleri takip ederek yazı odasına indi; Kapıdan dinledi; "uyuyor!.. dedi.

Odayı sessiz açtı: Adnan, ağzında kocaman bir delikle uyuyor; ölünün ağzında son nefesin bıraktığı korkunç delikle.

Örtüsüz uyuyan hasta üşüyecekti; uyansın diye, Süheylâ, hızlı yürüdü.

Adnan gerinerek:

— Merak etme, çalışmıyorum; dedi; yatağında bir türlü uyku tutmadı; insan ihtiyarlayınca yatağından başka yerde uyuyor hep!

Süheylâ içinden acıdı: Kocasını hastalığını ihtiyarlık sanıyordu hâlâ.

Mutlaka yazı koltuğunda uyumak isteyen Adnanı yatağında uyumaya razı etti; beraber odalarına çıktılar.

Ertesi sabah Adnan, hiç uyuyamamış kadar yorgundu. Zaten bir zaman denberi uykularından yeni vücutle uyanamıyordu.

Süheylâ karyolasından, boyuna "dün gece rahat uyudun mu?.. diye soruyor. Adnan, kendi karyolasında, kafası gazetenin iki yaprağında, karısını duymuyordu. Nihayet "oku!" dedi, bir makale göstererek gazeteyi uzattı. Süheylâ, gözleriyle okuyacaktı. Adnan: — "Yüksek sesle!" dedi.

Süheylâ yüksek sesle okudu:

"Bremen'den alınan vepurlar..

"Sirket mi? Cete mi? dış sirket..

gorisinin fonetik kanunları da pan-kroniktir. Panseye bağlı söz ve ses unsurlarını ve onların birinci insandan itibaren kelime yapmak bakımından semantik kıymetlerini tesbit etmiş ve bu suretle nazari bir dil tipi rekonsite etmiştir. Her halile pan-kronik olan bu teori prehistorik başladığı ve bütün dillere şamil olduğu için şimdiye kadar üzerlerinde işlenmiş dillerin içinde bu nazari dile tabuk eden bir dil aramış ve onu kat'i olarak Türk dilleri grupunda bulmuştur.

Ana dil olan Türk lehçeleri grubunun ilk sözünün ne olduğu aranmış ve teorinin bu husustaki izahları alınmıştır.

Her kelimedede bir ana kök olduğu muhakkaktır. Bu ana kök bazı kelimelerde kendini gösterdiği halde, birçok kelimelerde görünmez bir haldedir. Bunun için güneş - dil teorisinin (ab, ar, ot) misalleri alınarak tetkik edilmiş, ar ve as kelimelerinin etimolojik tahlili de yapılmıştır.

Güneş - dil teorisinin zaman bakımından tesbit ettiği ses prensipi tetkik edilirken klâsik ekolün fonetik kaidelerinin nekadar dar olduğu izah edilmiştir. (G. U.) mübadelesi misal olarak alınmış, değişmelerin umumî olmayıp yerli olduğu işaret edilmiştir. Halbuki güneş - dil teorisini, her zaman, her yerde ve her dil için bu de-

lengüistik tetkiklerde ana dil rolünü ifa edecektir."

Sabahat Türkay'ın hazırladığı etüt

Profesör Hasan Reşit Tankutun tezi alkışlar arasında sona erdikten sonra kürsüye Ankara Tarih ve Coğrafya Fakültesi talebesinden Sabahat Türkay çıktı. Genç talebe "güneş - dil teorisine toponomik dil tetkiki" mevzuu üzerinde bir etüt hazırlamıştı. Bu etütte aslı türkçe sanılan ve eski Bodrumun adı bulunan Halicarnasses sözünün güneş - dil teorisine me-todu ile bir türkçe kelime olduğu izah ediliyordu. Sabahat, ilmi izahatını şu şekilde bitirdi:

"Biz, büyük Atatürk inkılabının gençleri, tuttuğumuz dilcilik yolunun çetin merhalelerini aşarken önümüzde ve arkamızda, ulu şefin maziye olduğu kadar istikbali tenvir eden güneş varlığını görmekte ve feyzimiz bu kaynaktan taşıdığına inanmaktayız. İlk insanın konuştuğu Türk dili bütün insanlığın ağızında dolaştı. Şimdi de bütün dillerde yaşamaktadır. Bu davayı gütmek ve yaşatmak azminde olanların pişarı bulunmak en büyük şereftir."

Bayan Sabahat Türkay alkışlar arasında kürsüden indi.

Başkan, bugün toplanılmak üzere celseyi tatil etti.

zidir. Ben sadece raportörüm.

Bu tezde Güneş - Dil Teorisi ameli bir surette izah ve tesbit edilmiştir. Hep güneşten alınmış mefhumları ifade eden basit köklerden başlanılmış, bunlara muhtelif ekler ilavesiyle husule gelen yeni kelimelerin ifade ettiği manalar araştırılmış, gerek Türk, gerek Hint - Avrupa dilleri gruplarında muvazi olarak aynı kelimelerin, aynı mefhumları ifade ettiği gösterilmiştir. Bu etütte eli kadar semantik kategori bu suretle karşılaştırılmış ve mutabakatlar gösterilmiştir. Evvelâ aydınlık, sıcaklık, ateş ifade eden kelimeler — ki bunlar arasında ilkbahar, yaz, ay, güneş, sabah, fecir ve saire vardır — tetkik edilmiş, bunlardan sonra gençlik ve hayat mefhumlarına geçilmiş ve bunların da muhtelif şubeleri incelenmiştir.

Hayattan mesken ve ikamete, müdafaaya, harbe ve silâha intikal edilerek her türlü semantik kategoriler bu suretle araştırılmıştır.

Ahmet Cevadın tezinin ecnebi âlimler üzerinde bıraktığı intibar tesbit için bu profesörlerden bazısına müracaat ettik. Türkçeyi çok güzel konuşan Napoli Yüksek Şark Enstitüsünün genç mümessili Profesör Bombacı diyor ki:

"— Ahmet Cevad'ın tezini çok kuvvetli ve mükemmel buldum. Ciddi bir tetkik ve metodik bir mesainin ortaya çıkardığı bu tez, ilim âleminde büyük bir alâka uyandıracaktır.

Şurası muhakkaktır ki, Türkiye'de çok esaslı bir blotoloji kurulmuştur. Bugünkü gayret ve azimle çalışmak şartıyla, çok uzamıyacak bir istikbal için, Türk âlimlerinin çok müspet neticeler elde edeceklerine ve Avrupadaki meslektaşlarından hiçbir sahada geri kalmıyacak bir varlık haline geleceklerine kaniim.

Memleketinizi yakın zamana kadar ziyaret fırsatını bulamamıştım. Fakat dil sahasındaki ilim hareketleriyle yakından alakadar oluyordum. İbrahim Necminin Ulus Gazetesinde Güneş - Dil Teorisini izah eden

zım Namiye raporunu hazırlamak va zifesi verilmiştir. Bu rapor bugün hazır olacak ve son bir defa gözden geçirildikten sonra Kurultay Başkanlığına verilecektir.

Terimler komisyonu

Komisyon dün sabah saat onda toplanmıştır. Türk Dil Kurumu Terim kolunun mesaisi takdire lâyık görülmüş ve başarılan muvaffakiyetin kurultay başkanlığına bildirilmesine karar verilmiştir.

Aynı zamanda ilk ve orta tahsile ait terimlerin bir an evvel ikmal ve dördüncü kurultayın toplantılarında evvel mektep kitaplarına geçirilmesi için bir temenni yapılması da karar altına alınmıştır.

Gramer - Sentaks komisyonu

Bu komisyon erkenden toplanmış ve Yahya Saimle, Arif Nihadın, fiillerin cümledeki mevkii hakkında verdikleri iki tezi tetkik etmiştir.

Komisyon yarın mesaisine devam edecektir.

Bütçe komisyonu

Bu komisyon, azalarından ikisinin rahatsızlığı dolayısıyla evvelki gün toplanamamıştı. Dün toplanmış, reisliğine İzmir Saylavı Benal Armanı, mazbata muharrirliğine Mardin Saylavı Ali Rızayı seçmiştir.

Türk Dil Kurumunun İkinci Dil Kurultayından itibaren geçen iki sene içindeki hesapları tetkik edilmiş ve bu hesapların muntazam olduğu neticesine vararak Kurultay Başkanlığına takdim edilmek üzere raporu hazırlamış, ve mesaisini bir tek celsede bitirmiştir.

Nizamname komisyonu

Bu komisyon, Türk Dil Kurumunun yeni nizamnamesi etrafındaki tetkiklerini bitirmiş ve muvafık bir karar almıştır. Bu karar, bir raporla Kurultay Başkanlığına verilecektir.

Takrirler ve temenniler komisyonu

Kurultay Başkanlığına verilmiş bir takrir veya temenni olmadığı için bu komisyon dün toplanmamıştır.

birakılmıyan Süheylanın zalim terdyesi! Halbuki Londradan giyinen Belkis kızdığı zaman bir çamaşırçı gibi kızılıyordu; onun söylediği pis kelimelerden bir tanesi ağızından kaçsa Süheylâ, o kelimelerden biri olacaktı; halbuki Belkis, ağızındaki küfürlerin üstünde kalyordu.

Sonra Süheylanın malûmatı!.. Kısa-sı enbiyadaki ismi hasları bu kadar doğruokuyan kadın ne feci şeydi: Bunları bir erkekten, babasından öğrendiği hatıra gelmiyor, Süheylâda "cins" kayboluyordu. Sonra babası Rumelide vali iken Sörlerde okuyan Süheylâ Baudlaire'i, Stendhal'i vakra biliyordu. Fakat Belkisin "eski iskarpinleri"ni bilmiyordu: Şık kadın "eski iskarpin" lerin, eskidikçe hayatlaşan bu şeylerin ne demek olduğunu bilen kadımdır! diyen Belkisin asabî, yorgun iskarpinlerini!..

Süheylâ babasının, hocalarının, gazetelerin, kitapların türkçeleriyle konuşuyordu. Belkis ne kadar kendisinin türkçesini söylüyordu halbuki!.. Meselâ salonda, Süheylâ "Çok aydınlığı!", Belkis "büyük aydınlığı!" sevmiyordu. İkisi de bol ışıktan memnun olmayacak kadar inceydiler; fakat aynı şeyi anlatırken ikisi nekadar başkaydılar. Sonra Adnanın fıkralığı! Süheylâ bunu bilmemek, konuşmak istedikçe fıkralık daha ziyade ortada duruyordu: Körün, topalın yanında bu kelimeleri ağızından kaçırarakken dudagında yarım cümleyle susan insanın nezaketine benzeyen bu sükûtle Adnanın fıkralığı her gece, her cuma tavandan omuzlarına sarıyordu. Bu gizli verilen yazıhane, kâtip aylıkları Süheylanın parasını Adnanla müşterek olmaktan çıkarıyor du. Hele karısının bir türü tabiileşmiyen aşkı: "kendi kendisi" tabirinin yarısı kadar Süheylâyı Adnanın yanına bu feci aşk! Bu kadın "başkası, olmayı bir türlü bilmiyordu: Kocasından ayrı olmayı!.. Adnan kendi dudaklarını nasıl öperdi?

Sonra Adnanın "sıtma"sına Süheylanın gösterdiği telâs! Bu merhamet ne feciydi: Adnan, hasta olduğunu bir türlü unutamıyordu.

..... Yukarıki odada Adnanın açık bıraktığı elektrik-le Süheylanın uykusundaki ılık

ıçı cete! İnsan kaniyle hâlâ ıslak olan pencerlerinde bir zamanlar hükümet nüfuzunu tutan üç canavar harbi umuminin en siyah günlerinde aralarında bir şirket yapıyorlar. (Kâtibi adilden musaddak mukavele bu gün elimizde bulunmaktadır.)

Şirketin sermayesi: Bremen'den alınan ve beheri 200 kamaralı dokuz vapurdur.

Şirket azaları: 1) En koyu ittihatçılardan Adnan Bey! 2) Akkrabasından bir kadının adını şirkete girerken namı müstear olarak kullanan (...) Paşa!! 3) İtalyada intihar eden Moiz Dö navara efendi!!! Bu şirket bu vapurları kimin parasile satılmalı? İşte cinayetin en karanlık, en kanlı noktası! Sevgili kariler; biri bey, biri paşa, biri efendi olan bu üç politika külhanbeyisi bu vapurları (...) nezaretindeki tahsisatı mestureden çektikleri paralarla satınaldılar. Ve hükümet parasile alınan bu vapurlar hükümet işlerinde şirket azalarının hesabına kullanıldı; sefer ücretleri her defasında devlet veznelerine ödettirilmek suretile!.. Çetenin erkânından Moiz dö Navara efendi, bu memlekete 5 milyon liraya mal olan hayatına Romada on kurşunluk bir kurşunla nihayet verdi. (...) Paşa da şehitlerin kefenlerini, gazilerin don ve gömleklerini, hâlâ Avrupa barlarında yiyor; ikisi de siyaset sahnesinden çekilmiş bulunuyorlar: Biri kirli hayatını sırtından, öteki boyalı maskesini suratından çıkarıp atarak!..

Ancak aynı çetenin erkânından Adnan Bey yüzünü göstermemek için iki kat gezeceğine, Ankara Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Vekâlet sandalyeleri boşaldıkça suratını görüp hatırlasınlar diye en temiz insanların omuzlarına basarak iki misli bir boyla ayağa kalkıyor... İlahirihî!..

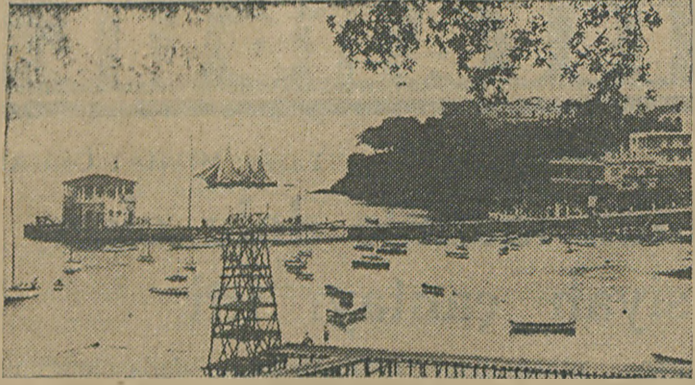
"Sacid"

Adnanın gözleri doldu:

— Süheylâ, dedi; senin başma, kendi başıma, doğacak çocuğumuzun başına yemin ederim ki ben bu şir' 'e yokum. Yine yemin ederim ki (...) Paşanın bu gizli şirketi için İttihat ve Terakkinin merkezi umumisinde ki meşhur kıyameti koparan benim! (Arkası var)

Dil Kurultayındaki komisyonlardan biri içtima halinde

İSTANBUL

**Yeni şehri yapmak,
âbideleri korumak**

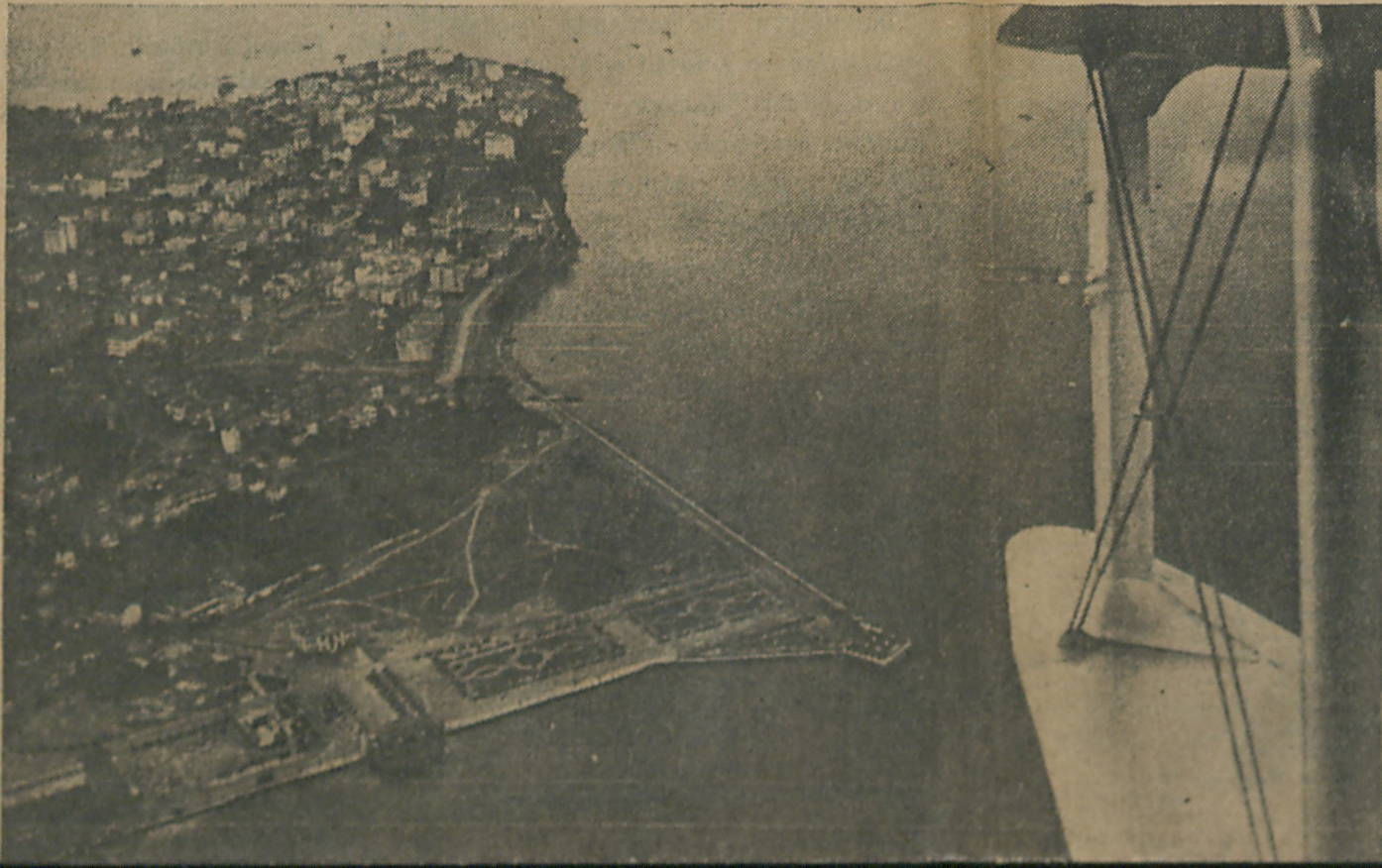

Şehrin imarına nereden başlamalı ?

“ Kadıköy, istikbalde istanbul kadar büyük bir şehir olmalıya namzettir,,

Celâl Esat diyor ki: “ İmarda âbideleri hareket noktası olarak atmak yanlıştır. Eski eserlerin kalabalık sahalardan uzak bulunması güzelliklerinin daha ziyade tebarüzüne sebep olur,,

Bu sayfada İstanbul ve imarı hakkında anket yapmağa başladığım, memlekette bu vadiye en salâhiyetle söz söyleyecek, şehircilik, İstanbul, âbideleri, güzellikleri hakkında okuyucularımı tenvir edecek şahsiyetler aramağa koyduğum zaman bana, müracaat ettiğim kimseler Celâl Esat'ı gidip görmemi tavsiye ettiler. Bu tavsiyeye ihtiyaç yoktu. Kendisini giyaben tanıyor, eserlerini ve mesaisini yakinen takip ediyordum. Anket münasebetile, gidip Celâl Esat'ı Kadıköy Halkevindeki mütevazı riyaaset odasında gördüğüm zaman, itiraf edeyim ki, pek nadir duyabildiğim yüksek san'at heyecanlarından biri - lide ettim, ve âdeta, durmadan - 0er veren bu yüksek mütebahhirin - 11 da olsa, zamanımı isgal ettiğime - 12 şiman oldum. Fakat temas ettiği - 13 mevzu ile yeni san'atler ifşa e - 14 Celâl Esat, okuyucularım hesabı - 15 bana söylediği sözlerle, yine fay - 16 dalı bir iş görmüştü.

Celâl Esat Arseven

raber, bazı âbideler, coğrafi vaziyetleri itibari ile yine birer merkez ve hareket noktasıdır. Meselâ, Beyazıt camii. Burada bir meydan, bir merkez yapılabilir. Lâkin Süleymaniyyede olmaz. Biz, bugünkü merkezleri yaparken, oraya eski âbideler de tesadüf ederse ne âlâ, onları kaldıracak değiliz. Fakat etmezse, yukarıda söylediğim sebeplerden âbideleri merkez alacak değiliz. Onlara, lâzım gelen çerçeveyi ve yeri vereceğiz, şehrin silüetine hizmet eden her şeyi muhafaza edeceğiz.

Herşeyden önce plân..

— İmar işine en evvel nereden başlamak doğru olur?

— Methalden. Fakat her şeyden evvel, önce plân tertin edilmeli.

TENKİTLER

Bir san'at eseri mahvoluyor

Bir mimar kariimiz matbaamıza gelerek şu şayanı dikkat malûmatı verdi:

“Yenicami civarında İş Bankasına muttasıl pek kıymetli eski bir san'at eseri olan sebilin mermerleri tuzlu kezzapla temizlenmek suretile tahrip edilmektedir. İmar ederken tahrip etmiyelim. Bu gibi gayrifenni bir temizliğin, bir âbideyi harabiye sürüklemekten başka bir faydası olamaz.

Eski eserlere el sürülemez. Onların güzellikleri biraz da eskiliklerinde ve kirliliklerinde. Her eski eserin olduğu gibi muhafaza edilmesi lâzımdır. Bu hususta alâkadar makamların nazarı dikkatini celbediniz..

Kariimizin bu şayanı dikkat izahatını belediyenin nazarı dikkatine koyuyoruz. Daha fazla tahribine meydan verilmemesi hususunda alâkadarların icap eden tedbirleri alacaklarını umarız.

sire halini alabilir. Boğazlıçine gelince, bugünkü yapı kanunu orada tatbik olunamaz. Esasen yapı kanunu, sadece umumî çizgileri söyleyebilir. Her bölgeye göre, yukarıda da söylediğim gibi hususî maddeler ve ka -

İmardan önce..

Celâl Esada, İstanbulun istikbali, deniz ve kara methalleri hakkında düşüncelerini sordum:

— Bir şehrin, dedi, imarından evvel, onun nasıl bir şehir, ticaret şehri mi, eğlence şehri mi olacağını düşünmek ve tesbit etmek lâzımdır. Ben de İstanbul bir Kültür - küçük endüstri - turist şehri olmalıdır. İstanbulun kapılarına gelince, birçok kapıları vardır. Deniz kapısı şimdiki limandır. Burası çok iyi amena je edilebilir, ve bugünkü ihtiyacımıza kâfi gelebilecek bir halde organize edilebilir. Deniz kapısının birisi de Haydarpaşadır. Ve Anadolu'nun asıl kapısı olmak itibarile daha çok mühimdir. Ve benim kanaatime göre, bu sebepten, Kadıköy, istikbalde büyük İstanbul kadar büyük bir şehir olmağa namzettir. İstanbulun kara kapısı Yedikule ile Sirkeçidir. Fakat tren, meselâ Ahrıkapıda bırakılarak gar orada yapılabilir ve ilerde bir tünel veya başka bir vasıta ile şehre bağlanabilir.

Istikbalde İstanbul kadar muazzam bir şehir olmaya namzet görülen Kadıköy ve civarına tayyareden bakış

— Haydarpaşa limanı ile Kadıköyün istikbali için söyledikleriniz, İstanbulun, bu vaziyet tahakkuk ettikliği takdirde, oralara meselâ bir köprü ile bağlanmasına icap ettirmeyecek mi?

— Olacak. Köprü yapmak icap ederse, bunu Sarayburnu ile Üsküdar arasında değil, Boğazda bir yerde yapmak lâzımdır. Çünkü bu köprü limanın manzarasını bozar.

— Boğazın manzarasını bozmaz mı?

— Orayı da bozar. Fakat muhakkak köprü yapmak lâzım değil.

Messina'da olduğu gibi ferribotla bu iş görülebilir. Fakat ferribotu boğazdan işletmek lâzımdır. Zira, Sarayburnu ile Haydarpaşa arasında, bazan akıntı, Lodos ve saireden, münakalât sekteye uğrayabilir.

Yapı kanununun tadili lâzımdır

Celâl Esat, bu hususta daha bir-

çok malûmat verdi, böyle bir tasavvurun, nakil vasıtalarını Boğaza sevk etmek gibi şehirde esaslı değişiklikleri icap ettireceğini uzun uzun anlattı, ve şehrin imarı hakkındaki düşüncelerine gelerek dedi ki:

— Şehrin plân mucibince imara başlanacak kısmını, şimdilik tahdit etmek, bölgelere ayırmak ve her bölge için ayrı kanunlar yapmak lâzımdır. Mevcut yapı kanununun tadil edilmesi gerektir. Sonra şehrin evvelâ sıhhi, sonra münakale, daha sonra güzellik bakımlarından imarına başlanılabilir. Sıhhi imarda, her kilometrede bir bahçeler, meydanlar yapılacaktır. Sokak istikametleri, güneş ve rüzgâra göre açılacaktır. gayri sıhhi mahalleler kaldırılacak, hava, ziya vaziyetleri gözönünde tutulacak, lâğımlar yapılacaktır. Münakale için şehir halkı, fazla enerji sarfından kurtarılacak, bölgeler arasında en kısa anayollar kurulacaktır. Güzellik

iş, İstanbul için en mühim olanıdır. Burada, herkes susar ve san'atkar konuşmağa başlar. Manzaralar, âbideler tesbit edilir, onları çerçeveleyecek tertibat almır. Bazılarının düşünükleri gibi, âbideleri imarda birer hareket noktası olarak almak yanlışır. Hareket ve ittisal noktaları, bölgelerin en mütakâsif hareketlere müsait olan merkezleri teşkil etmelidir. Abideler, bu merkezlerden, hattâ mümkün olduğu kadar uzakta olmalıdır. Asarı atıkanın, kalabalık sahalardan uzak bulunması, onların güzelliklerinin daha ziyade tebarüz etmesine sebep olur. Çünkü, düşününüz bir kere, meselâ Süleymaniye'yi seyrederken, gürültüden uzak olmak lâzım değil midir? Tam bir huşu içinde bu nefis âbideye dalmışken, insanın kulağının dibinde bir otomobil kornası veya bir tramvay çanı çalarsa, ne olur? Bu itibarla, âbidelerin mümkün merteye tecridi. Onların güzellikleri lehine olur, fakat bu, kat'iyen güzellikleri ihmal mânasına anlaşılmalıdır.

Meydanlar ve âbideler

— Eskiler, âbideleri, camileri, sarayları, şehirlerin en güzel yerlerine yapmışlar. O zaman "urbanisme" diye bir ilim yoktu. Bunu nasıl yapmışlar? Ve onlar, sizin söylediklerinizin aksine olarak, bu binaları birer hareket merkezi olarak yapmışlar, mahalleler etraflarına dizilmiş.

— Eskiler "urbanisme" i insiyaki olarak biliyorlardı. Bugünkü şehirçilik te onların tecrübelerini cerhe edecek mahiyette değildir. Fakat hareket noktası işi başkadır. Eskiden bir cami yapıldı mı, arastası, ve sairesi ile bir içtimâi müessese olurdu ve bu sebepten bir hareket noktası idi. Hoca medreseye, fakir fodlasını almak için imarete getirdi. Bugünkü hayat değişmiştir. Ve bu müesseseler rollerini kaybetmişler, birer müstehase haline gelmişlerdir. Bununla be-

dir. Bu iş yapılırsa, ben, şahsen, sonrası için rahatım. Şekil tayin edildikten sonra ilk paramızla, en evvel tekrar ediyorum — şehrin sıhhileştirilmesine bakmalıyız. Meselâ, şehri seller basmamalıdır, tifo olmamalıdır. Sonra, artan para ile münakale ve güzellik işleri halledilir.

— Şehrin sıhhileştirilmesi ile güzelleştirilmesi işi aynı zamanda yapılamaz mı?

— Yapılabilir. Bu iki işi at başı götürmek pek kabildir. Parasız ne işler görülebilir? Meselâ dört yüz senelik çınarları kesiyoruz. Birçok "sit" leri harap ediyoruz. Buna mâni olmak lâzımdır.

— Zannedersem bu gibi şeyler için bir "Asarı atıkayı muhafaza,, cemiyeti vardı?

— Evet. Hattâ ben de aza idim. İstifa ettim. Bu cemiyeti kuvvetlendirmek veya bir başkasına kurmak lâzım. Aynı zamanda, "sit" lerin muhafazası için kanunlar, talimatnameler yapmalıyız.

— Bir şehrin güzelliği denilince bundan ne anlaşılır?

— Evvelâ silüetidir. Sonra içine girdiğiniz zaman, tabiatın güzelliklerini kapıyacak tarzda binaların olmamasıdır. Daha sonra eski mimari eserleri, binaların mimarisi, sokakların mimarisi, ağaçlar ve mahalli renktir. — Eski İstanbul böyleydi — Bir de, şehrin içinde, estetiğe muhalif, meselâ telgraf direği, çirkin fenerler, afişler, bizim tramvay bekleme yerleri, kablolar gibi şehrin mimari hatlarını bozacak şeyler olmamasıdır. Böyle şeylere müsaade edilmemesi, mücadele edilmesi, varsa kaldırılmasıdır. Sokakların eğri büğrü olması bir şehir için çirkinlik değildir, hattâ prespektif için ve "güneşleme" için bu, lâzımdır bile.

Haliç ve Boğaziçi

— Haliç ve Boğaziçi hakkında düşündükleriniz?

— Haliç, tabii bir yoldur. Orası, bir küçük sanayi denizi olarak kalacaktır. Parisin Seine nehri gibi. Fakat istikbalde, Kâğıthane, eski me-

nunlar lâzımdır. Yapı kanunu bir kitap değil, bir harita olmalıdır. Ben de, Boğazın eski halini alması, bu günün ekonomik vaziyetine göre imkânsızdır. Şehir nüfus ve serveti artıp zenginler çoğalmadıkça, yalnız iki ay oturmağa mahsus olan bu bölgede büyük sermayelerin toplanması imkânı yoktur. Olsa olsa, Boğazda bütün halkın bir mevsim geçirmesine müsait, ve muhtelif noktalarında müşterek müesseseler, yani büyük oteller olabilir.

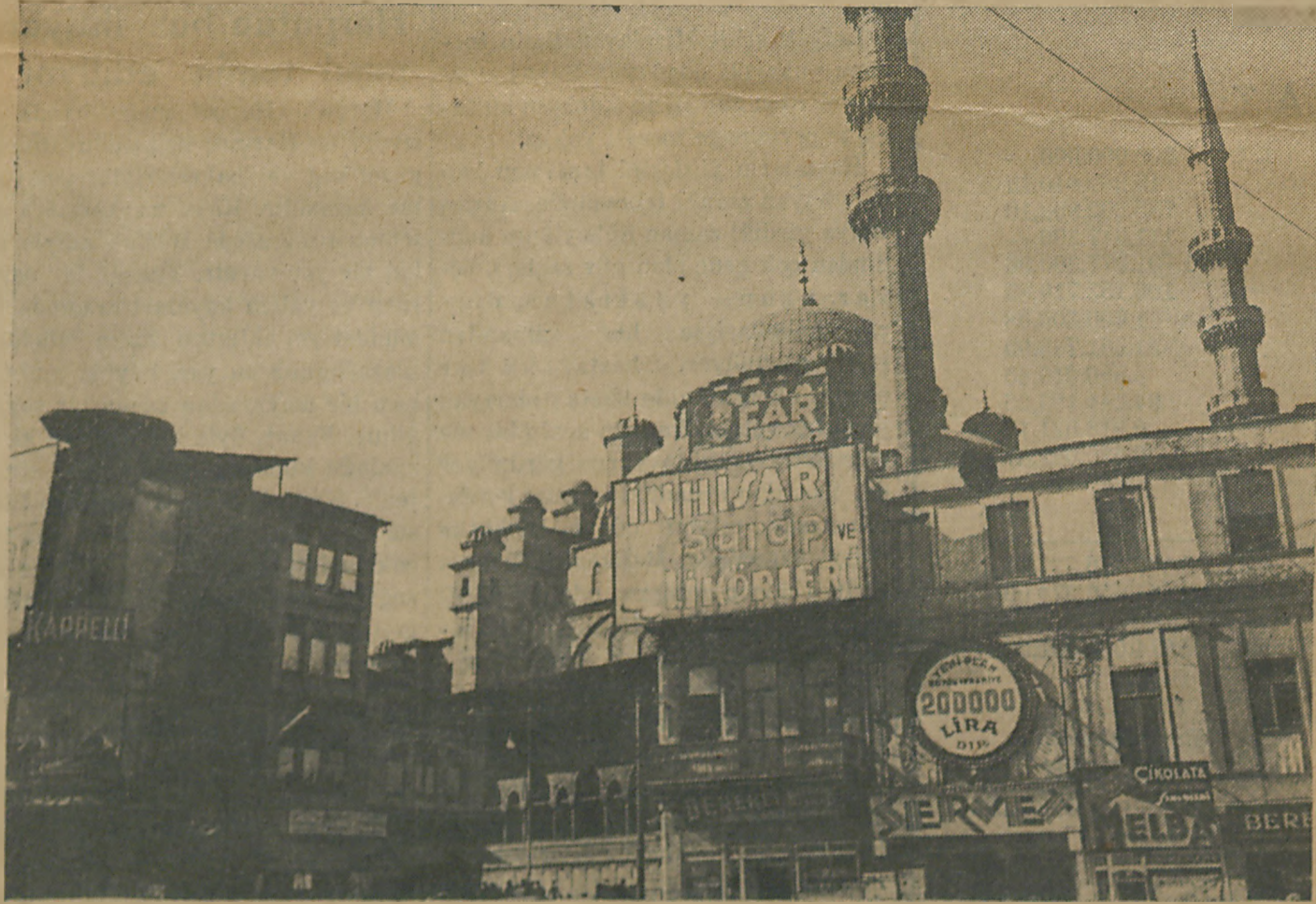
— Fakat Boğaziçi bir sayfiye değil mi, ve her sene İstanbulda sayfiyeye gidenler yok mu?

— İstanbulun sayfiyesi Kadıköydür. Ve istikbalde büyük bir şehir olacaktır. Hattâ, Kurbağalıdere temizlenecek olursa burada bir endüstri sahası yapılması da muhtemeldir. Zira, ne de olsa, Haydarpaşa ve Kadıköy, Anadolu'nun kapısıdır. Belki bu tahminimde yanılıyorum. Lâkin Kadıköy, İstanbulun sayfiyesi dir ve bir "cite - jardin,, dir. Esasen bunu, bugünkü hayat ta gösteriyor. Yalnız, maalesef, Kadıköy, Beyoğlu gibi bir şehir oldu. Bu çok fena. Bunun da sebebi, mevcut bir kanunun tatbik olunmaması ve arsa sahiplerinin spekülasyonudur. Bana kalırsa, zaten mevcut olan kanunu harekete getirerek, arlık, bundan sonra, Kadıköyünde inşaata paydos etmek lâzımdır. Zira, bir tek nefes alacak, serbest saha kalmıyacaktır. Sonra dikkat ettiniz mi bilmem yeni yapılan binalar hep birbirine benziyor. Bu çok can sıkıcı ve yeknasak bir şeydir. Evet, binalar ahenktar olmalıdır, fakat ahenktar olmak, aynı olmak demek değildir. Bunun kadar şehri bozan, boğan bir şey yoktur.

Görüşmemiz uzun sürmüştü. Celâl Esadın yapılacak birçok işleri vardı. Önünde, pek yakında çıkacak olan kıymetli bir eserin provaları duruyordu. Bunlardan birisi güzel sanatlara ait istilahlar lûgatı ikinci si, fransızca olarak hazırlanmakta olan ve Türk sanatını ilk gündend itibaren gösteren muazzam bir eserdir.

Bu yüksek mütebahhiri yirmi senedir uğraştığı ve hazırladığı eserlerle başbaşa bıraktım.

İkret Adil

Her şeyden önce abidelerimizi salaşların arasından kurtarmalıyız. Onları bütün heybeti ile meydana çıkarmak, şehrin imarı düşünülürken ilk plânda gelen işlerden biri olmalıdır. Yukarıki resimde, Yenica miin bugünkü manzarasını görüyorsunuz.

EKONOMİ

Dünyanın iktisadî vaziyeti

Umumî bir salâh göze çarpıyor

Sabık Fransız Maliye Nazırı Georges Bonnet, dünyanın iktisadî vaziyeti hakkında Paris Soir gazetesinde çok şayanı dikkat bir makale yazmıştır. Bu yazının başlıca mühim noktaları şunlardır:

"İngilterede büyük bir faaliyet göze çarpıyor. Bu senenin ilk altı ayında sanayide yüzde 11,9 nispetinde bir fazlalık vardır. Malî piyasada da büyük bir nikbinlik hüküm sürmektedir. Büyük şirketler gene geçen senenin ilk altı ayına nazaran piyasaya daha fazla tahvilât sürebilmişlerdir.,,

Amerikada da işlerde büyük bir inkişaf vardır. Büyük mağazalar, geçen senenin ilk altı ayına nazaran yüzde on beş nispetinde fazla satış yapmışlardır. Borsada altı ay zarfında fiatlar yüzde on üç nispetinde artmıştır, bütçe tahsilâtı geçen seneye nazaran yüzde 8 fazladır. İşsizlerin miktarı hâlâ 11 milyonu bulmaktadır. Fakat geçen seneye nazaran gene bir milyon eksiklik vardır.

Yalnız Japonyada işler bu yıl bir az sarsılmış vaziyettedir. Ticarî muvazenedeki açık bu sene daha fazladır. Bu açık, vasatî bir hesapla 121 milyon yen iken 315 milyon yene fırlamıştır.

Fransaya gelince, burada faaliyet diğer memleketlere nispeten daha az terakki etmiştir. Sanayide faaliyet ancak yüzde iki nispetinde artmıştır.

Ne olursa olsun, dünyanın her tarafında gittikçe büyük bir nikbinlik hüküm sürmeye başlamıştır. İktisadî durumun nihayet bulmasında her

Bulgaristanda

Yumurta ve tütün ihracatı artıyor

Bulgar İstatistik Dairesi, Bulgaristanın haricî ticareti hakkında bir istatistik neşretmiştir.

Buna göre Bulgar ihracatı bu senenin ilk altı ayı zarfında 1,478,904,000 levayı bulmaktadır. Geçen sene yalnız 1,369,385,000 mil-yardı.

Bulgar ihracatının en mühim kısmı Almanyaya yapılmaktadır. Ve umum Bulgar ihracat ticaretinin yüzde 54,28 nisbetini bulmaktadır.

Bulgar ihracatının yüzde 44,31 ini tütün, yüzde 14,66 sını da yumurta teşkil etmektedir.

Bulgaristanda tavuk ihracatı da ehemmiyetlidir. Bulgarlar, 1935 senesi zarfında harice 148 milyon levanın 1936 senesinin ilk altı ayında satışlık tavuk satmışlardır. Halbuki 87 milyon levayı geçmiştir.

Yunanistanda pamuk ekimi

Yunanistanda pamuk zeri yatı gittikçe fazlaşmaktadır. Dört beş sene evvel ancak 50 bin dönüm olan pamuk ekim sahası, şimdi birkaç bin dönüm fazladır.

Yunanistanda şiddetli kambiyo kambiyo tahdidatı

Yunan hükümeti şiddetli kambiyo tahdidatı koymaya karar vermiştir. Zarurî sebepler dolayısıyla harice gidenler ancak 5.000 drahmi götürebileceklerdir. Bundan da ancak hastalar, talebeler ve tüccarlar istifade edecektir.

Diş tabipleri kongresi

Viyanada toplanan beynelmül tabipleri kongresine iştirak eden dok

BORSA

2 EYLÜL, ÇARŞAMBA

Paralar

	Alış	Satış
Sterlin	635,—	635,—
1 Dolar	123,—	126,—
20 Çek kuruşu	84,—	92,—
20 Belçika fr.	80,—	84,—
20 Drahmi	21,—	23,—
20 Ley	13,—	16,—
20 Dinar	49,—	53,—
Fransız fr.	163,—	167,—
Liret	155,—	160,—
İsviçre fr.	810,—	820,—
Florin	82,—	84,—
Avusturya şilin	22,—	24,—
Mark	28,—	30,—
Zloti	20,—	22,—
Pengo	22,—	24,—
Leva	22,—	25,—
Yen	32,—	34,—
İsveç kuruşu	31,—	33,—
Altın	950,—	952,—
Banknot	243,—	244,—

Çekler

Londra üzerine	635,—
Paris üzerine	12.06
Newyork	0.79.25
Liret	10.08.63
Belga	4.70.50
Cenevre	2.43.64
Sofia	63.1582
Florin	1.16.94
Çekoslovak	19.2332
Avusturya	4.20.32
Mark	1.97.40
İsveç kuruşu	3.06.—
İspanya pezeta	6.50.80

Eşham

İş Bankası Mü	85.—
" " N	10.—
" " Hamiline	10.—
Anadolu % 60	25.05
" % 100	41.—
Sirketi Hayriye	16.—
Tramvay	17.50
Bomonti Nektar	9.25
Terkos	12.50
Aslan Çimento	12.—
Merkez Bankası	82.50
Osmanlı Bankası	26.50
Sark Merkez Eczanesi	3.50

İstikrazlar

Türk Borcu I	23.37.50
" " II	21.55
" " III	21.75
EErgani A. B. C.	97.75
İstikrazı Dahill	97.—
Sivas — Erzurum I	69.25
" " II	99.25

Üzüm piyasası yükselmektedir

Rekolte 30 milyon kilo tahmin ediliyor

Izmir, (Hususî muhabirimiz yazıyor) — Izmirde incir ve üzüm piyasalarının açılması ve bilfiil işlere başlanması, ticaret âleminde, amele hayatında birdenbire bir değişiklik ve canlılık uyandırmıştır. İki hafta evvel, sessizlik ve hareketsizlik içinde bulunan yemiş çarşısı; şimdi sabahın erken saatlerinden gece geç vakte kadar devam eden bir faaliyet içindedir.

Üzümde piyasanın açılışı tarihinden bugüne kadar iki kuruş tereffü görülmüştür. İncir piyasası da gündün güne inkişaf etmektedir. Izmir borsasının yaptığı hesaplara göre geçen sene ekstra kalite malların fiyatı hemen hemen aynı seviyededir. Maamafih bu seneki tereffü le, borsaya bugünlerde arzedilen bütün mallarda görülmektedir. Mahsullerimiz, sureti hususiyede bereketlidir, bu vaziyet, Izmir piyasasının senelerdenberi görmediği bir haldir.

Istenmiyen bir zamanda yağın yağmurlar ve şiddetli sıcaklar, zeytin rekoltesi üzerinde müessir olmuştur. Bu yüzden 30 milyon kilo tahmin edilen rekoltenin azaldığı anlaşılmaktadır.

Zeytinyağı rekoltesinin 20 milyon kilo olduğu umulmaktadır. Geçen sene şiddetli sıcakların tesirile mikdarından çok eksik idrak edilen palamut rekoltesi bu sene normal ve kalite itibarıyla daha ziyade olgundur. Geçen hafta en âdi neviden bir miktar yeni mahsul palamut, Izmir piyasasına getirilmiş ve ilk defa kenali 400 kuruştan satılmıştır. Bu hareketli piyasa vaziyeti, Izmir ve Ege mintakasındaki bütün müstahsil, rençber ve tüccarın yüzünü güldürmüştür.

Tahvilât

3 İstanbul

No. 32

Yazan: MİTHAT CEMAL

Oğlunun idamile dolu olan siyah çantayı itti

Ermeni tercüman, otomobilin pencere perdesini indirdi:

— İdam!

Dedi. Amerikalı kadın da otomobilin öteki perdesini indirdi. İdamı sevincinden tercümanın boynuna sarıldı. Dudak dudağa otomobilde uçtular. Kadın, perdeyi aralık ederek, Ayasofyaya bebez, beyaz gözlerle, busenin içinden bakmıştı.

Salim

Yere yakın dizlerle boyu kısalarak, kâtip Salih Adnana koştı. Cinayet mthkemesinden çıkan Adnanın elinden çantayı yırtık tebessümle alırken davayı tebrik edecek, belki beş on lira bahşış alabilecekti. Fakat Adnanın yüzünü yakından görünce sustu; somurttu:

— Siz mahkeme kaleminde biraz oturun; ben bir otomobil tutayım beyefendi.

Dedi. Adnan istemedi. Salihe dayanarak Adliyenin mahkemeler tarafındaki demir kenarlı basamaklardan, sessiz ağlayarak, indi. Otomobile girince, yanına çantayı koymak isteyen kâtip Salihe bakmıyarak:

— Yazıhaneye bırakırsın.

Dedi: oğlunun idamile dolu olan siyah çantayı itti.

Fakat otomobil kalkmıyordu. Şoförün kulaklarının arkası müşterinin nereye gitmek isteyeceğini bekliyordu.

Adnan içindeki başka sesi susturmak ister gibi tuhaf bir sesle bağırdı.

— Bozdoğan kemerine!

Bozdoğan kemerindeki konağa ayak basmayacağını hatırlayacak halde değildi. Omründe ilk defa bu kadar kimsesizdi. Süheylâ; ömründe, ilk defa seviyordu. Süheylâ, onun ıstırabını, sebebini sormıyarak azaaltacaktı. Süheylâ, muztarıplere

Dedi. Hekimin odada olduğunu Adnan şimdi gördü; karısının göğsünden kalktı.

Süheylâ, çiplak kolunu karyoladan uzattı: Şezlongun ucundaki uzun, beyaz bohçayı Adnana gösterdi:

— "Salim!" dedi; yine ağlıyordu.

Pamuklular içinde şezlongun ucuna hastabakıcının koyduğu Salim iki boncuk gözle Adnana bakıyordu: Yumruğu kundaktan fırlamış; buruşuk yüzle; tüylü, nohut burnile köse bir ihtiyara benzeyen kukuleteli bir seytan!

Hekim hastabakıcının kuruladığı aletleri kutusuna koyduktan sonra, Adnana:

— Tam 4 kilo geldi: Velihaht tamüsihha! Tebrik ederim Adnan Bey!

Dedi. Rutubetli eliyle Adnanın fazla sıcak elini sıktı.

Cinayet mahkemesindeki facia yavaş yavaş yeni doğan çocuğun odasına doluyor, sonra ilâç kokun odada yavaş yavaş yalnız Salim duruyordu. İdam mahkûmu oğlunun odadaki kâbusu çocukla, lohusayla, hekimle, hastabakıcıyla azaldıkça Adnan çocuğa eğiliyor, zorla gülüyordu. Süheylânın çürümüş, büyük güzel gözleri ikide bir gururla yaşıyordu. Adnan bir aralık çocuğunu kucağına almak istedi; öksürüğü başladı. Mahkemede nekadar fena öksürdüğünü hatırlayan yine katil Benli Ahmede daldı; sabah olunca dünkü ölüsünü hatırlayan matemli gibi uzun uzun Benli Ahmede düşündü. İçinde birşey koptu, dizleri tutmuyordu. Kendini uzun longa bırakacaktı. Süheylâ bir çığlık kopardı:

— Salimi eziyorsun!

Ve Salim ezilmiş, ölmüş gibi Süheylâ geçen felâketin ihtimallî önünü hüngür hüngür ağladı: Lohusalık nu şımartmıştı.

Bu oda, iradeliydi: Bu oda istiyor

halde siyasi vaziyette görülecek sa-
lah âmil olacaktır.

dir. Heyetle beraber, Diştabibi Ali
Sarıncı da gelmiştir.

1886	I			Rihtim	10,25
1903	II	100.50	101.50	Anadolu I ve II	44.95
1911	III	95.50	96.50	I, III	46.25
				" Mümessil	45.90

BANKO DI ROMA

HUKUKU UMUMİYE BANKASI

GENEL MERKEZ VE GENEL DİREKTÖRLÜK : ROMA

SERMAYESİ : Lit. 200.000.000

30 Haziran 1936 tarihinde vaziyet

MEVCUDAT

Kasa mevcudu	Lit.	392.231.721,35
Senedat, hazine bonoları ve ibrazında ödenecek evrak		1.161.863.702,05
Raporlar		60.825.181,20
Borçlu muhabirler		799.308.467,96
Teminatlı hesabı cariler		234.308.638,86
Devlet eshamı, devlet tarafından teminatlı esham ve tahvilât		111.785.261,89
Banka iştirakleri		55.224.616,80
Gayrimenkul emval		70.180.402,70
Muhtelif borçlular		17.476.521,46
Esham mevduatı hesabı carileri		171.347.300,—
Ticari kabuller borçluları		3.580.219,65
Kefalet borçluları		94.244.193,25
Dahili hususi hesaplar	Lit.	3.172.376.227,17
		3.441.656.274,09
Yekûn	Lit.	6.614.032.501,26

DÜYÜNAT

Sermaye	Lit.	200.000.000,—
İhtiyat akçesi		43.280.840,15
Hesabı cari ve tasarruf mevduatı		785.202.895,10
Esham mevduatı		171.347.300,—
Alacaklı muhabirler		1.701.977.300,96
Tedavilde çekler		106.152.716,85
Adi çekler		1.600.309,08
Muhtelif alacaklılar		51.561.748,09
Ticari kabuller		3.580.219,65
Eşhası salise hesabına kefaletler		94.244.193,25
Evvelki devrenin kâr bakiyesi		6.918.021,17
Devrei haziranın safi kârı		6.510.682,87
Dahili hususi hesaplar	Lit.	3.172.376.227,17
		3.441.656.274,09
Yekûn	Lit.	6.614.032.501,26

Sendikler
CUCCIA - GARRONE - MARTIRE
VERARDO

Murahhas Direktör
VEROI

Baş muhasip
NAZARETH

müşterek gözlerle bakmayı bilen ka-
dımdı. Adnan karısının yüzüne
muhtaçtı.

Ortalık büsbütün kararıştı. Oto-
mobil kostukça gecenin siyah duvarı
parçalanıyordu. Belediyenin elektrik
lâmbalarile müslüman İstanbul sel-
vilerine yıldızlar damlamış bir me-
zarlıktı.

Bozdoğan kemerindeki konağın ö-
nünde, geceyi arttıran belediye fene-
rinin altında otomobil durunca, so-
kak kapısı kendiliğinden açıldı. Kona-
ğın ihtiyar kalfası bütün vücudile
sokağa taşarak:

— Müjde Beyefendi; oğlan! Nah,
böyle! Tosun gibi! Tos tobaç bir oğ-
lan!

Diyor, hırkasının iki kolunda bir
çocukluk hava tutuyordu: Kadının
iki kolundaki boşluk Adnanın yeni
doğan çocuğu Salimdi.

Konağın avlısında, yavaş sesle
kalfaya sordu:

— Hanım nasıl?
— Küçük Hanımefendi de iyi; çok
çok iyi... Kem nazardan esirgesin
rabbim! Çöretile tütsüledim hanımı
mı.

Lofçalı şehit Miralay Salimin to-
runu yukarıki odadaydı. Fakat mer-
divenlerden güç çıkan Adnanın bu sa-
adete sevinmeğe mecâli yoktu.

Hastaların yüzlerini tamamen kap-
layamayan zoraki tebessümle, Adnan
odaya girdiği zaman Süheylânın ken-
dinden çok genç olan gür saçları, be-
yaz, uzun yastıkta dağır-
nık halkalarıyla her zamandan
çok görünüyor, hasta kadar
solgun olduğu halde hasta olmayan
yüzü kuvvetsiz olmayan acaip bir me-
calsizlikle yastıkta yarım görünüyor
du. Yasdığı ucundaki kırmızı korde-
lali nazar takımı odayı büsbütün
"aile" yapıyordu. Mahkemede ki kıya-
metten dönen Adnana, oda, iki misli
"evhali" geldi. Gözleri dola-
rak, başını, Süheylânın çenesinin al-
tına soktu, karısının sıcak gerdanını
kokuyluyor, içini çekerek ağlıyor, Sü-
heylâ kocasının saçlarını öpüyordu.

Doğum vakalarında karı kocanın
birbirine benzeyen öpüşmelerine ağ-
laşmalarına yabancı gözlerle karış-
mamak için beyaz örtülü masada
cerrah âletlerine eğilen hekim arka-
sına dönmiyerek:

— Yoook... Ağlamak yasak Hanı-
mefendi!

du ki Adnan, mahkemede öldürdüğü
oğlu yetmiyor gibi burda da çocuğu-
nu ezsin. "Tesadüf" ün adı şimdi "bu
oda" ydı; ve bu odadan kaçtı. Vakti-
le Süheylâya edebiyat hocalığı ettiği
odaya indi. Bugün sabahtan beri bit-
meyen bir kocaman dakikadan 25 yıl
evveline kaçmak istiyordu. İndiği o-
da "25 sene evvelisi" ydi: Ve indiği
oda öldürdüğü Benli Ahmetsızdı;
"kendini besleyen Süheylâ" sızdı;
"öldürmesine ramak kalan Salim,"
sızdı. Karısının 25 sene evvel başını
koyup ağladığı pencerenin aynı nok-
tasına dayandı; ağlıyordu. Fakat hep
başka yerlerdeki, başka vakitlerdeki
tesadüflerden korkan Adnan, bu ders
odasında duran şimdiki tesadüfü bil-
miyordu; vaktile karısının bedbaht
olduğu noktada - tam aynı noktada -
şimdi o betbahttı: Hendese kadar
muntazam bir tesadüfle.

(Arkası var)

Güzel bir kaza merkezi: Harput

Harputun buz ihtiyacı nasıl temin ediliyor?

Harput, (Hususi muhabirimiz ya-
zıyor) — Harput, belki dünyanın en
güzel bağ ve bahçeleriyle yemyeşil
bir kazasıdır. Kaza merkezine 4 ki-
lometre mesafede Buzluk adıyla anı-
lan bir yer vardır. Yüksek bir dağın
sarp ve yalçın kayaları arasında bir
müddet yol aldıktan sonra güçlükle
ulaşacağımız bu yer, büyük, muhte-
şem bir mağaradan başka bir şey de-
ğildir. Fakat, öyle bir mağara ki, u-
zunluğu kilometrelerce devam etmek
tedir. Kışın için bir hamamdan fark-
sız olan Buzluk, yazın kalın buz ta-
bakalarıyla kaplıdır. Buzlardan sızan
soğuk sular, içerde gölcükler vücuda
getirmiştir. Mağaraya yalnız başına
girenler, muhakkak yollarını kaybe-
derler. Girift ve karanlık gidiş yolu-
nu bularak tekrar dönmek kabil de-
ğildir. Yolları bilenler vardır. Mağa-
rada kışlık elbise ve paftolarla dolaş-
mak, ancak bu yol gösterenlerin yar-
dımıyla kabildir. Elâziz, buz ihtiya-
cını senelerce buradan temin etmiş-
tir. Fakat, bu şekil, buzun zahmet-
le istihsali ve şehre çok pahalıya
mal edilmesi yüzünden terk olunmuş-
tur.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlere İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tanıtımı

Aziz Ogan Koleksiyonu

OGNIST0102101